

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

**Proměnné ustanovení zastupitelů jako faktor rozvoje
municipalit**

Mgr. Aleš Balšánek

© 2021 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Mgr. Bc. Aleš Balšánek

Hospodářská politika a správa
Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Proměnné ustanovení zastupitelů jako faktor rozvoje municipalit

Název anglicky

Variable establishing of representatives as a factor of municipality development

Cíle práce

Práce je v souladu s teorií regionálního rozvoje postavena na předpokladu klíčového vlivu endogenních proměnných při vývoji sledovaných municipalit. Důležitým prvkem lokální správy je v tomto případě místní volené zastupitelstvo. V tomto kontextu je cílem práce posoudit, jaké jsou hlavní proměnné, které stojí v pozadí formování zastupitelstva vybraného města. Vzhledem k tomu, že se jedná o město v českých poměrech dle počtu obyvatel velké, dílčím cílem je posoudit, zda na volební chování elektorátu působí vlivy spíše charakteru strukturálního nebo kontextuálního.

Metodika

Práce bude pojata jako případová studie. Sledovanou municipalitou bude město Hradec Králové. Studovaným subjektem bude volební chování místního voličstva. Objektem studia budou proměnné, které volební chování podmiňují. Rozhodující část datové základny budou tvořit data získaná formou dotazníkového šetření. Respondenty budou občané účastníci se komunálních voleb v Hradci Králové. Dále budou využita data sekundárního charakteru. Bude se jednat o data volební (dostupná prostřednictvím Českého statistického úřadu). K naplnění cíle práce budou taktéž studovány materiály politických stran, místní periodika, apod.

Doporučený rozsah práce

60-80 stran

Klíčová slova

regionální rozvoj, komunální volby, volební chování, zastupitelstvo, územní samospráva, Hradec Králové

Doporučené zdroje informací

BALÍK, S. *Komunální politika : obce, aktéři a cíle místní politiky*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2908-4.

BERNARD, J. *Samospráva venkovských obcí a místní rozvoj*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2011. ISBN 978-80-7419-069-8.

ČMEJREK, J. – BUBENÍČEK, V. – ČOPÍK, J. *Demokracie v lokálním politickém prostoru : specifika politického života v obcích ČR*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3061-5.

MATĚJŮ, P. – VLACHOVÁ, K. – ŘEHÁKOVÁ, B. *Nerovnost, spravedlnost, politika : Česká republika 1991-1998*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. ISBN 80-85850-82-6.

Předběžný termín obhajoby

2019/20 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Radek Kopřiva, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 3. 9. 2019

prof. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 14. 10. 2019

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 01. 09. 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Proměnné ustanovení zastupitelů jako faktor rozvoje municipalit" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 7. dubna 2021

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval panu Ing. Radku Kopřivovi, Ph.D. za cenné připomínky, rady a vedení diplomové práce.

Proměnné ustanovení zastupitelů jako faktor rozvoje municipalit

Abstrakt

Diplomová práce je vystavěna na předpokladu klíčového vlivu endogenních proměnných při vývoji municipalit, přičemž se zabývá ustanovením místního voleného zastupitelstva jako důležitého prvku lokální správy. Práce je zaměřena na posouzení proměnných, stojících v pozadí formování zastupitelstva obce, v tomto případě krajského města Hradec Králové. Zabývá se také deskripcí místního politického života. Dále pak také volebním chováním voličů, a to z hlediska působení faktorů strukturálního nebo kontextuálního charakteru.

Jedná se o případovou studii a zkoumanou municipalitou je město Hradec Králové.

V teoretické části jsou řešeny příslušné pojmy, jako je endogenní regionální rozvoj a endogenní proměnné, zastupitelstvo obce, volby do zastupitelstev obcí nebo volební chování voličů.

Vlastní empirická část je zaměřena na voliče, respektive na proměnné a faktory ovlivňující volební chování voličů v komunálních volbách v roce 2018, přičemž základní část datové základny je získána prostřednictvím dotazníkového šetření. Dále jsou v práci využity zdroje sekundárního charakteru. Jsou jimi data Českého statistického úřadu, programy politických uskupení nebo místní periodika.

Na základě zjištěných dat jsou v poslední části práce prezentovány výstupy a závěry v souladu se stanovenými cíli diplomové práce.

Klíčová slova: regionální rozvoj, komunální volby, volební chování, zastupitelstvo, územní samospráva, Hradec Králové

Variable establishing of representatives as a factor of municipality development

Abstract

The diploma thesis is built on the assumption of the key influence of endogenous variables in the municipalities development. The thesis is focused on constitutioning of local elected municipal representation, that is important part of the local government. The main goal of the thesis is the finding main variables standing in the background of the municipality representation formationing. In this case, the city is Hradec Králové. The knowledge if the structural or contextual effects are dominant in the voting behaviour of voters that is the next goal of the thesis as well as the description of local political life.

The thesis is the case study and the studied municipality is Hradec Králové.

The part of theory explains theoretical concepts. For example endogenous regional development, endogenous variables, elections, municipal representation, municipal elections or voting behavior of voters.

The empirical part studies voters, respectively variables and factors influencing electoral behavior of the voters in the municipal elections in the 2018. The basic data source of the research is the questionnaire survey and the secondary sources are used too.

Based on detected dates, there are presented findings and conclusions in accordance with the objectives set.

Keywords: regional development, municipal elections, electoral behavior, council, territorial self - government, Hradec Králové

Obsah

1 Úvod.....	11
2 Cíl práce a metodika	12
2.1 Cíl práce	12
2.2 Metodika	12
3 Teoretická východiska	13
3.1 Regionální rozvoj	13
3.2 Endogenní regionální rozvoj a jeho proměnné	15
3.3 Obec	16
3.3.1 Občan obce	16
3.4 Zastupitelstvo obce jako významný prvek lokální správy	17
3.5 Volby do zastupitelstev obcí v České republice	18
3.5.1 Zákonné principy komunálních voleb v ČR	18
3.5.2 Volební systém	19
3.5.3 Aktivní a pasivní volební právo	20
3.5.4 Způsoby a podmínky hlasování	21
3.5.5 Ustanovení zastupitelstva jako výsledek voleb	22
3.6 Volební chování – modely a přístupy	22
3.6.1 Sociologický model	23
3.6.2 Model stranické identifikace	24
3.6.3 Model racionální volby	24
3.6.4 Kompoziční a kontextuální přístup k volebnímu chování	25
4 Vlastní práce – případová studie	26
4.1 Město Hradec Králové	27
4.1.1 Základní informace	27
4.1.2 Demografická a socioekonomická charakteristika města	27
4.1.3 Strany a jejich program ve volbách v roce 2018	34
4.1.4 Volební účast v roce 2018	40
4.1.5 Výsledek komunálních voleb v roce 2018 v Hradci Králové	42
4.1.6 Politický vývoj 2018 - 2021	43
4.2. Dotazníkové šetření – volební chování obyvatel města Hradec Králové	44
4.2.1 Metodologie	44
4.2.2 Způsob získávání a sběru dat	45
4.2.3 Získaná data z dotazníkového šetření	46
4.2.4 Shrnutí výsledků a interpretace výzkumu	57
5 Diskuze	62

6 Závěr.....	64
7 Seznam použitých zdrojů	66
8 Seznam tabulek a grafů	74
8.1 Seznam tabulek	74
8.2 Seznam grafů.....	74
9 Přílohy	75

Seznam použitých zkratek

ANO 2011 = české politické hnutí

ČR = Česká republika

ČSÚ = Český statistický úřad

ČSSD = Česká strana sociálně demokratická

FNHK = Fakultní nemocnice Hradec Králové

HDK = Hradecký demokratický klub

HK = Hradec Králové

KDU-ČSL = Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová

KSČM = Komunistická strana Čech a Moravy

MHD = městská hromadná doprava

ODS = Občanská demokratická strana

OSVČ = osoba samostatně výdělečně činná

Piráti = Česká pirátská strana

ŘSD = Ředitelství silnic a dálnic

SOŠ = střední odborná škola

SOU = střední odborné učiliště

UK = Univerzita Karlova

USA = Spojené státy americké

ZaZ = Změna pro Hradec a Zelení

1 Úvod

Svobodné volby jsou bezesporu pilířem každého demokratického státu. Mít možnost vyjádřit svůj názor prostřednictvím voleb, je či mělo by být, důležitým aspektem aktivního společenského života každého z nás. Mít možnost projevit svůj postoj, ovlivnit alespoň do určité míry směřování své obce, je možné, a to díky existenci a principům voleb do zastupitelstev obcí. Zastupitelstvo obce je právě onen orgán, jehož složení jsme my jako voliči schopni ve volbách ovlivnit. Každý jeden z nás, který disponuje aktivním volebním právem, se tak v pravidelných volbách může rozhodnout, komu dá svůj hlas, koho si tedy přeje za svého reprezentanta při správě věcí veřejných, v tomto případě při správě obce, jelikož obec, ve které žijeme, ačkoliv si to někdy možná ne plně uvědomujeme, ovlivňuje kvalitu našeho každodenního života.

„Proto jest obec, jest společnost, aby, co jednotlivý sám dovésti nemůže, spojené síly dokázaly“

Karel Havlíček Borovský

Výše uvedené je také důvodem, proč jsem se rozhodl ve svém výzkumu v rámci této diplomové práce zabývat právě tematikou, která s komunálními volbami přímo souvisí. Práce je zaměřena na zkoumání proměnných, které ovlivňují ustanovení zastupitelstva obce prostřednictvím komunálních voleb a dále na zjištění faktorů ovlivňující rozhodování těch, kteří v obecních volbách konstituují zastupitelstvo svými hlasy prostřednictvím voleb.

Práce je rozdělena kromě úvodních kapitol definujících cíle práce a metodiku, na dvě základní části, kde první část ukotvuje práci z hlediska teoretického rámce a osvětluje základní pojmy, které jsou jednak v dalších částech textu používány, ale také které celou práci dokreslují z hlediska logických faktů a terminologie. Druhou hlavní částí práce je vlastní výzkum realizovaný prostřednictvím dotazníkového šetření, dále za pomoci studia sekundárních zdrojů jako jsou statistiky Českého statistického úřadu, volební programy konkrétních politických stran a uskupení včetně místních periodik. Závěrečné kapitoly se týkají interpretace, diskuze a zhodnocení výsledků výzkumu.

Diplomová práce je případovou studií a je zaměřena na krajské město Hradec Králové. Tedy neklade si za cíl plně zobecňovat výsledky výzkumu na každé krajské město či dokonce každou obec v České republice, jelikož jinde to mohou být a jistě jsou, jiné

faktory a jiné proměnné, které ovlivňují konečnou podobu zastupitelstva prostřednictvím voleb. Výzkum je zaměřen primárně na to, odpovědět na otázky vztahující se právě k tomuto východočeskému krajskému městu. Těmito otázkami míním, jaké jsou ony proměnné ovlivňující ustanovení zastupitelstva obce? Jaké faktory ovlivňují volební chování voličů při volbách do obecního zastupitelstva? Dále také jaká jsou hlavní politická témata na komunální úrovni v Hradci Králové?

Přínos práce lze identifikovat v tom, že výzkum ukáže určité charakteristiky volebního chování v takto velkém sídle v rámci České republiky.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Práce vychází z předpokladu o významu politického sboru obce jako jedné z klíčových proměnných místního rozvoje. Tomuto tématu dává smysl se věnovat v kontextu teorie regionálního rozvoje, která pracuje s endogenními faktory stojícími v pozadí rozvojových aktivit. V této souvislosti je cílem práce posoudit, jaké proměnné formují ustanovení zastupitelstva vybrané obce. Dílčím cílem, který má přispět k naplnění tohoto hlavního cíle, je jednak deskripce místního politického života vybrané obce a dále volebního chování místního elektorátu. V této souvislosti jsou posuzovány především faktory strukturální a kontextuální.

2.2 Metodika

Diplomová práce je případovou studií. Objektem studia je město Hradec Králové. Subjekty jsou pak voliči a jejich volební chování v případě voleb do zastupitelstva tohoto města. Hradec Králové jako objekt zájmu byl vybrán záměrně. Jedná se o municipalitu v českých poměrech velkou. V této souvislosti je logické klást si otázku, zda formování místního zastupitelstva je ovlivněno pouze proměnnými strukturálního charakteru, které taktéž v největší míře ovlivňují rozhodování voličstva v případě voleb národních, nebo zda jsou pro volební rozhodnutí elektorátu významná témata kontextuálního charakteru. Práce bude postavena zejména na datech získaných formou dotazníkového šetření. K zajištění dat bylo použito aplikace Survio (dostupné na www.survio.com). Jedná se tedy o elektronický

dotazník. Link na šetření byl distribuován prostřednictvím e-mailu. Respondentům byl poslán oslovovací dopis s výzvou dalšího šíření občanům města Hradce Králové. Výběrový soubor činil 227 respondentů, kteří disponují aktivním volebním právem a zúčastnili se voleb do zastupitelstva obce v Hradci Králové v roce 2018. Dále byla použita data získaná formou studia sekundárních zdrojů. Jedná se o informace z místních periodik. Důležitá pro tvorbu práce byla také data Českého statistického úřadu. Použity byly taktéž informace z webových stránek místních politických stran, které se týkaly především volebních programů pro volby do zastupitelstev obcí v roce 2018.

3 Teoretická východiska

3.1 Regionální rozvoj

Endogenní regionální rozvoj není termínem samostatným. Určitou širší kategorií nebo spíše širším kontextem je termín rozvoj regionální.

V souvislosti s regionálním rozvojem je opodstatněné pouze v krátkosti zmínit a definovat základní pojmy, které s ním bezpochyby souvisí. Těmito základními pojmy jsou termíny jako je rozvoj či region.

Samotný termín rozvoj má několikero souvislostí a interpretací či vysvětlení. Rozvoj je víceznačný pojem, může být protikladný a je těžce definovatelný (Maier, Todling, 1997). Rozvoj je popisem procesu, který je zacílený a zároveň je ovlivněn neustálými změnami (Skokan, 2004). Jak již bylo uvedeno, jedná se o víceznačný pojem, jenž je možné určit pomocí daných hodnotových postojů. Je to proces změn, který přináší nárůst z pohledu efektivnosti a také účelnosti, a to optikou využívání zdrojů. Lze říci, že se jedná o uskutečnění možností, které podmiňují pohyb z nějakého prvotního či původního stavu směrem ke stavu, který je žádoucí (Stejskal, 2009). Obecný termín rozvoj můžeme dávat do souvislostí například s kategoriemi jako je rozvoj ekonomický či regionální. Je také nutné rozlišit pojem rozvoj a růst. Tyto dva pojmy se často zaměňují, ovšem nejedná se o identické termíny. Růst můžeme uchopit z pohledu změn kvantitativního charakteru, přičemž růst ekonomický je zvýšení celkového produktu dané země za určitý časový úsek. Když však mluvíme o rozvoji, jde z hlediska jeho podstaty o dosažení kvalitativní

strukturální změny (Wokoun, Mates, Kadeřábková, 2004). Nicméně je nutné si uvědomit, že samotný rozvoj bez růstu v oblasti hospodářské je jen velmi obtížný (Skokan, 2004).

Jako další zde vytýčený pojem bude definován termín region. Ten je v ČR vymezen dle § 2 zákona č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje a „*pro účely tohoto zákona se regionem rozumí územní celek, vymezený územními obvody krajů a obcí, jehož rozvoj může být podporován podle tohoto zákona.*“ (Zákon č. 248/2000 Sb.). Region je komplikovaný dynamicky se chovající prostorový systém. Je odlišný od okolí, a to dle definovaných znaků. Je možné region také definovat tak, že je založen na vnitřní podobnosti některých jevů, které jej tvoří, ale stejně tak na intenzivních vazbách a těmi je propojen s jeho nejrůznějšími částmi (Anděl, 1996).

Regionální rozvoj je vědní disciplínou z historické perspektivy relativně nedávno vzniklou, neboť se začala ustavovat ve třicátých letech dvacátého století a její prosazení bezprostředně souviselo se změnami, které přinesla 1. světová válka. Zde se dají identifikovat i základní témata regionálního rozvoje, a to v oblasti správní, sociální nebo hospodářské. 2. světová válka znamenala ohromný předěl v historii a nejinak tomu bylo u mnoha vědních disciplín. Stejně tak u regionálního rozvoje, který se ukotvil v tématech ekonomických a politických (Krejčí, 2011). Regionální rozvoj lze popsat jako určitý proces změn. K těmto změnám obvykle nedochází náraz, ale mají postupný charakter a přinášejí růst z pohledu efektivnosti a také účelnosti ve smyslu využití zdrojů a uskutečňování možností, které podmiňují pohyby ze stavů původních do stavů těch, které jsou žádané. Je možné si představit regionální rozvoj jako rozvoj z pohledu ekonomické stránky na nějakém územním celku, přičemž dnes se pod tímto rozumí především růst socioekonomický, růst úrovně daného územního celku a také využití místního rozvojového potenciálu stejně tak jako zvýšení konkurenceschopnosti. Obecně regionální rozvoj je považován za procesy, které jsou komplexní, a které působí uvnitř regionu (Stejskal, 2009). Jde o úsilí, které vychází od lokálních aktérů a toto úsilí je zaměřené, strategické a koordinované. Má za cíl zlepšit lokální sociální, environmentální a ekonomickou úroveň, dále také zlepšení kvality života obyvatel regionu (Stejskal, 2009).

3.2 Endogenní regionální rozvoj a jeho proměnné

Zhruba do poloviny sedmdesátých let minulého století převládal v teoretickém přístupu koncept exogenního rozvoje. Zmíněná teorie je založena na mobilitě výrobních faktorů. Tento model rozvoje byl postaven na zásadách z vnějšího prostředí, které směřovaly do lokality a tato teorie vedla spíše k růstu než k samotnému rozvoji.

Právě od sedmdesátých let minulého století se začínal prosazovat koncept endogenního rozvoje, v jehož souvislosti se bere v úvahu existující složení a potenciál daného regionu. Samotný přístup endogenního rozvoje vychází z toho, že musí být vypracován cíl, strategie a také příslušná opatření, přičemž ty musí mít oporu ve struktuře a potenciálu regionů.

Endogenní přístupy v regionálním rozvoji staví na integraci vnitřní a regionální a také na využití vnitřních potenciálů regionů z hlediska ekologicky citlivého a udržitelného rozvoje. Jsou to přístupy, jenž podporují regiony z hlediska vyšší míry nezávislosti a zároveň jsou spojeny s pojmy, jako je regionální seberealizace, regionální politika a také autonomní regionální rozvoj (Skokan, 2004).

V endogenním regionálním rozvoji je hlavním místem či spíše hlavním řídicím místem vybraná lokalita a není jím centrum. Takováto lokalita má svá specifika, charakteristiky, ale také institucionální znaky. Lokalitou v tomto pojetí se myslí určité sítě sociálních vztahů a na směřování dané společnosti zde mají velký vliv instituce lokální a veřejné. Za základní principy endogenních procesů se označují spojování iniciativy a procedur ze zdola od daných aktérů (Majerová, 2011).

Jak uvádějí odstavce výše, endogenní rozvoj je utvářen z vnitřního potenciálu lokálních aktérů a jsou zde využívány všechny možné dostupné zdroje. Je však zřejmé, že takovýto rozvoj by nemohl existovat sám o sobě bez toho, aby byl podporován zdroji vnějšími v rámci rozvoje exogenního (Majerová, 2011). Pod touto vnější podporou si představme podporu ze strany vlády, jejímž úkolem je mimo jiné vytváření takového prostředí, které bude napomáhat inovacím a různým podnikatelským aktivitám, které působí v regionální ekonomice (Skokan, 2004).

Praktická aplikovatelnost konceptu endogenního rozvoje v regionech je bez pochyby spojována s pojmem sociální kapitál, což je podstatný a nezastupitelný mechanismus, který aktivizuje místní zdroje (Lee et al., 2005).

3.3 Obec

Obec je často používaným pojmem, který u mnoha lidí někdy podvědomě inklinuje k tomu, že tímto termínem daný člověk myslí často malé sídlo, vesnici. Co obec skutečně je z pohledu správného terminologického uchopení, jaké má znaky nebo co ji tvoří, je nutné také vysvětlit.

V České republice je obec základním územním samosprávným společenstvím občanů. Současná právní legislativa¹ obec definuje jako „základní územní společenství občanů, tvoří územní celek, který je vymezen hranicí obce“ (Zákon č. 128/2000 Sb.). Počet obcí se neustále mění v závislosti třeba na slučování nebo naopak rozdělování některých obcí. V současnosti máme v ČR přes 6 tisíc obcí. Obcí je místně vymezené společenství obyvatel, popřípadě územní společenství občanů, kteří se sami spravují. Obec lze definovat také jako veřejnoprávní korporaci, která je společenstvím občanů, kteří v ní mají trvalý pobyt. Je nositelem právní subjektivity, tedy je právnickou osobou a účastní se právních vztahů (Měrtlová, 2011).

Obce jsou mimo jiné subjektem, který vykonává komunální politiku právě prostřednictvím místní samosprávy a ta je souběžně s mocí státní součástí veřejné správy (Balík, 2009). Samospráva pak obsahuje některé základní prvky, mezi něž patří území, vlastní rozpočet, hospodaření obce, samospráva jako činnost nebo výkonem pověřené základní územní samosprávné celky a osoby podřazené samosprávě. Tyto samosprávné celky spravují své záležitosti, ale jsou také aktivní v prosazování veřejných zájmů, čímž plní svou funkci výkonnou (Čmejrek, 2008).

3.3.1 Občan obce

Občanem obce je každá fyzická osoba, která je občanem České republiky a má v obci hlášení trvalý pobyt. Každá fyzická osoba starší 18 let, ačkoliv není trvale hlášena na území dané obce, a která vlastní na území obce nemovitost, má stejná práva jako jiná osoba, mající trvalý pobyt v dané obci. Jedinou výjimku tvoří aktivní a pasivní volební právo týkající se zastupitelstva obce a hlasování v místních referendech. Zmíněné je určeno pro občany starší 18 let, kteří disponují v obci trvalým pobytem a jejich volební právo není určitým způsobem omezeno.

¹ Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení).

Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů říká, že každý občan obce starší 18 let má právo volit a být volen do zastupitelstva obce, a to za podmínek stanovených tímto zákonem (Zákon č. 491/2001 Sb.). Občané obce mohou hlasovat v místních referendech, mohou se svobodně vyjádřit na zasedáních místního zastupitelstva, dále mají právo vyjádřit se k návrhu rozpočtu a závěrečnému účtu obce, dále se mohou vyjadřovat k tématům související s hospodařením obce, jednáním zastupitelstva nebo usnesení některých orgánů obce.

3.4 Zastupitelstvo obce jako významný prvek lokální správy

Obec má samozřejmě své orgány, které umožňují její fungování. Jediný orgán obce, který je z pohledu zájmu a zaměření této práce nejenom relevantní, ale dokonce velmi důležitý, je zastupitelstvo.

Zastupitelstvo dané obce je základním orgánem obecní samosprávy. Je to orgán volený občany obce, a to prostřednictvím obecních voleb (Čmejrek, 2010). Volební mandát je na čtyři roky. Jedná se o orgán kolektivní a je projevem demokratické vůle občanů dané obce. V zastupitelstvu zasedá různý počet volených zastupitelů, přičemž jejich počet² je odvislý od velikosti dané obce ve smyslu počtu obyvatel a velikosti územního obvodu. Je mu svěřena role nejvyššího a základního orgánu obce, s čímž souvisí i jeho největší pravomoci v samosprávné oblasti. Pravomoci zastupitelstva jsou z ekonomických a plánovacích oblastí³, dále organizační⁴ nebo nařizovací⁵. Z hlediska působnosti vykonávané správy, zastupitelstvo plní takové úkoly, které patří do samostatné působnosti obce a ve věcech přenesené působnosti může rozhodovat pouze za předpokladu, že tak stanoví zákon. Jednání zastupitelstva jsou veřejná, tedy jsou otevřená pro občany a schází se minimálně jednou za tři měsíce.

Význam zastupitelstva dokládá i skutečnost, což není bez zajímavosti, že tento orgán obce je přímo zakotven v Ústavě České republiky, konkrétně v čl. 101, odst. 1 Ústavy České republiky, kde je ustanovení, že „*obec je samostatně spravována zastupitelstvem*“ (Ústava ČR, čl. 101, odst. 1).

² Velikost zastupitelstva se pohybuje od 5 do 55 zastupitelů. Není stanoven přesný počet členů, pouze se stanovuje jeho minimální a maximální počet.

³ Například programy rozvoje obce, nakládání s majetkem a rozpočet.

⁴ Zastupitelstvo volí a odvolává starostu, místostarosty a radní, zřizuje obecní policii, příspěvkové organizace, aj.

⁵ Schvalování a vydávání obecně závazných vyhlášek či nařízení obce.

Na zastupitelstvo, jak již vyplývá z textu výše, se dá pro potřeby této diplomové práce nahlížet v základní rovině a to jako na hlavního aktéra, jenž vykonává územní samosprávu, a který je ustanoven na základě demokratické vůle občanů dané obce prostřednictvím komunálních voleb, což je zejména důležité pro tento výzkum v rámci diplomové práce, který se právě zabývá tím, jak je tento vrcholný orgán obce v České republice ustanovován, respektive zkoumá v dané obci konkrétní proměnné, které mají vliv na jeho ustanovení a také jaké vlivy a faktory působí v rámci volebního chování.

3.5 Volby do zastupitelstev obcí v České republice

3.5.1 Zákonné principy komunálních voleb v ČR

Volby do zastupitelstev obcí jsou zakotveny v Ústavě České republiky, konkrétně v čl. 102, který říká, že „*členové zastupitelstev jsou voleni tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva*“ (Ústava ČR, čl. 102, odst.1). Tento zmíněný článek Ústavy ČR definuje ony principy, v jejichž rámci se volby do zastupitelstev obcí konají.

Princip tajného hlasování představuje danou situaci, kdy nikdo další se nesmí dozvědět, jak který volič při volbách do zastupitelstva obce hlasoval, přičemž lze říci, že ono tajné hlasování není pouze právem voliče, ale mělo by to být i jeho povinností (Antoš, 2008, s. 73). Volba musí být voličem učiněna tajně, a ani později nesmí být možné, aby se někdo dozvěděl, jakým způsobem daný volič volil, což ovšem si nelze vyložit tak, že konkrétní volič nesmí nikomu sdělit, komu ve volbách dal svůj hlas, ale podstatou tohoto tvrzení je fakt, že to, jak volič volil, není možné, aby bylo nějakým způsobem ověřeno. Tajnost hlasování je výslovně zaměřena ve prospěch voliče, aby ho nešlo vystavit například různým nátlakům nebo zpětným perzekucím nejrůznějšího druhu.

Jako druhý princip je uvedeno všeobecné volební právo, což znamená, že nikomu, kdo na to má zákonný nárok, nesmí být odepřena možnost volit. Nesmí být z voleb vyloučena žádná společenská vrstva nebo skupina obyvatel (Pavlíček, Hřebejk, 1998). Avšak ne každý může automaticky volit v obecních volbách a určitá omezení samozřejmě existují⁶.

⁶ Více viz Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů.

Další princip je rovné volební právo. Zde je nutné stanovit dvě roviny tohoto principu. První rovinou je volební právo aktivní a druhou volební právo pasivní⁷. První rovina ve smyslu principu rovného volebního práva značí, že každý volič musí mít stejné množství hlasů a hlas každého voliče má stejnou váhu (Klíma et al, 2009, s. 220). Druhá rovina vyjadřuje rovnost ve smyslu rovnosti příležitostí pro každého být volen a také zvolen, kdy jde o rovnost zejména v oblasti možnostech v přístupu k financování volební kampaně, možnosti prezentace sebe sama a obecně možnosti vést svou kampaň ve volbách (Antoš, 2008, s. 35).

Posledním principem je přímé volební právo, což znamená, že každý volič musí volit sám za sebe a není možné, aby nějakou formou převedl svoje volební právo na někoho jiného. To znamená, že volí své kandidáty přímo a bezprostředně. Každý volič svou vůli prostřednictvím volby projevuje samostatně a osobně (Antoš, 2008, s. 65-66).

3.5.2 Volební systém

Ačkoliv by bylo v této kapitole možné začít více ze široka a popsat jaké volební systémy se v České republice v jakých typech voleb používají, tak jelikož tato diplomová práce se týká výhradně voleb do obecního zastupitelstva, jsou další řádky věnovány pouze jim a není dále popsáno, jaký je celkový stav co se týká druhů volebních systémů u nás.

Volby do zastupitelstev obcí se konají podle zásady poměrného zastoupení. Nicméně nejedná se o poměrný princip absolutní a tato poměrnost je mírně deformována. Obecně lze ale říci, že zásada poměrného zastoupení zaručuje, že poměrné zastoupení volební strany v daném zastupitelstvu odpovídá v určitém poměru počtu získaných hlasů. V tomto typu voleb je stanovena 5 % uzavírací klauzule, která odděluje kandidující uskupení ve volbách úspěšná od těch neúspěšných, tedy těch, kterým se nepodařilo do zastupitelstva proniknout. Nicméně je nutné dodat, že v těchto volbách lze volební klauzuli i snižovat, kdy cílem je, aby byla zachována politická soutěž, a také se používá přepočtu dle toho, kolik je míst na kandidátní listině (Čmejrek, 2010).

Pro přepočet hlasů na mandáty se užívá tzv. d'Hondtova metoda. Dalším typickým znakem je možnost rozdělení obce na volební obvody.

⁷ Více viz kapitola č. 3.5.3.

Výše uvedené modifikace, které určitým způsobem upravují poměrný systém, nejenom, že mají stejnou právní sílu, ale také platí, že „...teprve všechny tyto zákonem vymezené parametry ve své vzájemné souvislosti určují charakter volebního systému pro volby do zastupitelstev obcí, a ačkoliv zásada poměrného zastoupení je vymezena v obecných ustanoveních zákona o volbách do zastupitelstev obcí, nelze z tohoto dovozovat, že by tato měla převážet nad uvedenými ustanoveními zvláštními, popř. omezit jejich aplikaci.“ (Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 8. 2010, sp. zn. 4 Ao 4/2010).

Volební obvod je zde jeden a je jím právě daná obec⁸. Řádné volby jsou vyhlašovány prezidentem republiky a zvolení zastupitelé mají mandát na čtyři roky.

3.5.3 Aktivní a pasivní volební právo

Nejenom v případě voleb do zastupitelstev obcí v České republice existuje dvojitě volební právo. Je to volební právo aktivní a volební právo pasivní.

Co se týká aktivního volebního práva, tak zjednodušeně se jedná o právo volit ve volbách do zastupitelstev obcí. Občan, který je nositelem tohoto práva, je tedy voličem. Ovšem existují zde určité podmínky⁹. Není bez zajímavosti, že právo volit v těchto volbách má i občan jiného státu, jenž splňuje podmínky věku 18 let a je hlášen k trvalému pobytu v dané obci. Oboje nejpozději v den konání voleb. Nicméně je zde ještě podmínka taková, že dotyčnému, právo volit, přiznává mezinárodní úmluva, ke které se Česká republika zavázala a ta také byla vyhlášena ve sbírce zákonů. Existují možnosti, kdy aktivní volební právo občana, přestože splní zde definované podmínky, může být omezeno. Respektive se jedná o situaci, kdy občan je sice nositelem aktivního volebního práva, ale existují zákonem stanovené překážky, které mu ho brání vykonávat¹⁰. Jedná se o zákonem stanovené omezení osobní svobody z důvodu ochrany zdraví lidu, zákonem stanovené omezení osobní svobody z důvodu výkonu trestu odnětí svobody, dále zbavení občana způsobilosti k právním úkonům a překážkou je také služba vojáka z povolání

⁸ Pokud nedojde k rozdělení obce na volební obvody.

⁹ Občan musí být státním příslušníkem ČR, nejpozději v den voleb dosáhl 18 let věku a je v den voleb v dané obci přihlášen k trvalému pobytu.

¹⁰ Existenci takovýchto překážek již předpokládá a umožňuje čl. 21, odst. 3 Listiny Základních práv a svobod.

v zahraničních misích. Tato poslední překážka je částečně specifická v tom, že ji můžeme nalézt pouze a výlučně právě u voleb do zastupitelstev obcí.

Pod pasivním volebním právem si představme právo být zvolen. Toto právo má každý občan, který splní podmínky pro to, aby mohl ve volbách volit, a zároveň se u něho nevyskytuje překážka výkonu volebního práva stanovené omezením osobní svobody, a to z důvodu výkonu trestu odnětí svobody nebo zbavení způsobilosti k právním úkonům.

3.5.4 Způsoby a podmínky hlasování

Oprávnění voliči ve volbách do zastupitelstev obcí mají několik možností, jakým způsobem volit a v tomto pohledu jsou komunální volby svým způsobem specifické. Kdo může v komunálních volbách volit, je již popsáno v předešlých kapitolách.

Samotné hlasování probíhá ve volebních místnostech, kde mimo jiné může volič dostat náhradní hlasovací lístek, a to v případě, že by neměl ten, který mu byl již dříve doručen na místo trvalého bydliště. Důležitým a možná ještě podstatnějším důvodem, proč je ve volebních místnostech dostatečné množství nových nevyplněných hlasovacích lístků, je zachování tajnosti a svobodné vůle voliče při rozhodování¹¹ (Molek, Šimíček, 2006). Dále jsou zde také úřední obálky¹². Vybavením volebních místností vysoce zajišťující onu již několikrát zmíněnou tajnost, je tzv. „plenta“¹³ a v neposlední řadě také volební schránky někdy nazývané volební urny.

Samotné hlasování lze provést úpravou hlasovacího lístku. Po identifikaci voliče a zjištění jeho oprávněnosti volit, obdrží volič od volební komise úřední obálku, případně hlasovací lístek a poté se odebere za výše zmíněnou plentu, kde provede úpravu hlasovacího lístku či hlasovacích lístků, které pak vloží do úřední obálky.

U většiny voleb v České republice je užíváno systému tzv. vázané kandidátní listiny, což znamená, že volič vždy musí zvolit příslušnou jednu kandidátní listinu a může pouze užít tzv. preferenčních hlasů, když chce alespoň do určité míry ovlivnit pořadí kandidátů dané kandidátní listiny. U voleb do zastupitelstev obcí tomu tak není. Zde se používá principu volných kandidátních listin a v tomto systému je umožněna volba kandidátů napříč různými volebními stranami (Tokarský, 2010, s. 43). V takovémto typu

¹¹ Například, aby někdo nebyl již doma rodinným příslušníkem tlačěn do úpravy hlasovacího lístku podle představ někoho jiného a mohl se tak ve volební místnosti rozhodnout zcela svobodně a tajně.

¹² Prázdná obálka opatřená úředním razítkem.

¹³ Prostor ve volební místnosti určený pro úpravu hlasovacích lístků.

voleb je množství hlasů, které má volič, roven počtu zastupitelů, kteří mají být zvoleni a možnosti, jakými může volič hlasovat, jsou následující. Volič může volit způsobem, že zaškrtně celou jednu volební stranu. Další možností, jak hlasovat je, že volič nezvolí konkrétní jednu volební stranu, ale bude volit jen určité kandidáty, a to i napříč politickými stranami. Třetí možností je, že zvolí kombinaci obou prvních způsobů, a tedy jedná se o kombinování volby jedné strany a označení jednotlivých kandidátů z jiné volební strany nebo volebních stran. Zde je však předpokladem platnosti takové volby nepřekročení počtu členů zastupitelstva, které má být zvoleno.

3.5.5 Ustanovení zastupitelstva jako výsledek voleb

Po uzavření volebních místností začne sčítání hlasů ze strany volební komise¹⁴. Jak bylo již uvedeno, pro volby do zastupitelstev obcí a přepočítání hlasů na mandáty se užívá tzv. d'Hondtova metody, kdy uzavírací klauzule je 5 %. Tedy strany, které nepřekročí tuto hranici, jsou z rozdělování mandátů vyřazeny.

Mandát člena zastupitelstva vznikne na základě jeho zvolení, ke kterému dochází prostřednictvím hlasování ve volbách. Tedy samotné osvědčení o tom, že byl daný člen zastupitelstva zvolen, je již pouze věcí deklaratorní.

Výsledky voleb poté vyhláší volební komise a jsou uveřejněny ve Sbírce zákonů¹⁵.

3.6 Volební chování – modely a přístupy

Studium volebního chování zahrnuje poměrně širokou oblast v rámci výzkumu politických věd. Je zaměřeno na popsání a vysvětlování důvodů, jak se voliči při volbách rozhodují, ale také zkoumá vztah mezi voličem a politickými subjekty v rámci uskutečňování voleb. Existuje předpoklad, že výsledky ve volebních kláních nejsou podmíněny jen nabídkou ze strany kandidujících subjektů a individuálního rozhodnutí daného voliče. Je to výsledek různých faktorů a vlivů, které na sebe působí. Cílem takto zaměřených výzkumů je charakterizovat voličské skupiny a jejich volební chování (Cabada, Kubát, 2007, s. 284).

¹⁴ Více viz Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí.

¹⁵ Více viz Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí.

Voličské chování je ovlivňováno různými faktory, které jsou krátkodobé i dlouhodobé povahy. Vlachová (2000) identifikuje 3 základní modely v rámci politických věd, které vysvětlují chování voličů. Jedná se o sociologický model, model stranické příslušnosti a model racionální volby.

3.6.1 Sociologický model

Sociologický model nazývaný též jako strukturální nebo radikální, je zaměřen na volební chování skupin jako je skupina náboženská, věková, třídní či národnostní. Dále zkoumá volební chování daných skupin, které jsou definovány věkem nebo pohlavím a také chováním sociálních tříd. Tento model vychází zejména z práce P. F. Lazarsfelda, který realizoval výzkum volebního chování ve Spojených státech amerických, kde aplikoval poznatky ze sociologie. Jeho výzkum se váže k prezidentským volbám¹⁶. Lazarsfeld nezkoumal pouze onu volbu, ale především se zajímal o hodnotové postoje a sociodemografické charakteristiky, přičemž poukázal na podmíněné chování voličů vůči sociálním charakteristikám a ideologickým rozdílům. Voliči tedy nejsou nutně identifikováni s konkrétní stranou, jelikož jeho volba je ovlivněna příslušností v rámci společnosti (Denver, Carman, Johns, 2012). Shoda volebního chování voličů v rámci konkrétní skupiny způsobuje fakt, že tyto voliče vážou určité zájmy a pouta, které mohou být i nevědomé. To že tedy je zvolena určitá strana, může značit potvrzení voliče v jeho příslušnosti vůči dané sociální skupině (Nový, 2015, s. 26).

Tento model je charakterizován kompozičním přístupem a vychází ze vztahu mezi volbou voliče a jeho příslušností k dané sociální skupině. Upozaduje význam názorů a hodnot ve volebním chování. Je vhodný pro upevnění vazby mezi voličem a politickou stranou (Vlachová, 2000).

V souvislosti se sociologickým modelem lze uvést strukturální faktory, jako je příjem, příslušnost k určité sociální třídě, status nebo sociální identifikace (Kopřiva, 2009).

Sociologický model popisuje vztah mezi příslušností k sociální skupině a volbou v rámci politického rozhodování, tzv. „sociálně-třídní volba“ (Matějů, Řeháková, 2000).

¹⁶ V roce 1940 provedl výzkum názorů a postojů voličů prostřednictvím panelového průzkumu.

3.6.2 Model stranické identifikace

Dalším je model stranické identifikace neboli sociálně-psychologický model. Zde se jedná o voličovu dlouhodobou loajalitu k dané politické straně, kterou vyjadřuje svojí volbou. Volič je dlouhodobě identifikován s politickou stranou a tato vazba má určitý osobní až emocionální rozměr. Vztah mezi stranou a voličem je ukotven a vnímán jako silné pouto, přičemž toto pouto je relativně těžké narušit a pokud dojde ke změně v rozhodování voliče, děje se tak v návaznosti na nějakou výraznou proměnu u skupinových a místních příslušností (Kopřiva, 2006). Tento vztah je možné srovnávat například s náboženskou či národnostní identitou.

Původně je tento model spojen především s prací amerického výzkumníka A. Campbella, který prováděl výzkum volebního chování v rámci prezidentských voleb v USA v padesátých letech minulého století. Campbell (1960) vycházel při svém výzkumu ze sociální psychologie a tvrdil, že právě ona dlouhodobá identifikace s politickou stranou je utvářena už od dětství a je předávána již v rámci rodiny. Takováto vazba na politickou stranu je hluboce zakořeněná a je výsledkem socializace v přirozených skupinách, kterou je rodina, ale i okruh přátel nebo komunita. Tato socializace má své fáze a stranická identifikace je s postupujícím věkem silnější, přičemž její vrchol je někdy kolem šedesátého roku života jedince (Campbell, 1960). Socializace v rámci rodiny, která probíhá v raném věku člověka, je zřejmě nejsilnějším nástrojem, který vede k vytvoření loajality v rámci volebního chování (Heywood, 2004).

Jak již bylo uvedeno, důležitým faktorem ovlivňující stranickou identifikaci je rodina, ve které je tato vazba předávána. V rodině je ovlivněn i voličův náhled na volbu jako takovou a také jeho vnímání okolí z pohledu politiky (Vlachová, 2000).

3.6.3 Model racionální volby

Někdy je tento model také nazýván jako ekonomický nebo model racionálního výběru. Vychází z matematických metod a funguje na základě politické ekonomie. Průkopníky tohoto směru byli například J. Buchanan a G. Tullock (1965) nebo M. Friedman (1994). Motivem volebního chování je v tomto případě osobní zájem (Kopřiva, 2009, s. 47).

Tento model vychází z předpokladu, že voliči volí takovou stranu, která reprezentuje jejich zájmy a priority, ale také hodnotové postoje. Volič hledá a vybírá tu stranu, která mu je nejbližší a zároveň je pro voliče důležité, co mu jaká strana nabízí z pohledu témat politicky významných. Důležité je přesvědčení voliče, ale ten také může být často ovlivňován ze strany okolí nebo mediálním vlivem, zejména pak televizí či internetem.

Podle tohoto modelu se volič chová racionálně, a to nejenom v oblasti ekonomické, ale také v oblasti politiky. Často se tato teorie objevuje při politickém marketingu v souvislosti s tvorbou programů politických subjektů (Kubáček, 2012, s. 67-68).

3.6.4 Kompoziční a kontextuální přístup k volebnímu chování

Kompoziční přístup staví na nezbytné znalosti strukturálního charakteru zkoumaného jevu, což umožňuje objasnit volební chování. Pakliže výzkum je zaměřen na individuální úroveň, tedy na jedince, vyvstává zde otázka příslušnosti jedince ke skupině definované politicky. Dále je nutné se ptát na pozici v rámci společenské struktury. Když se však bude jednat o výzkum populace na konkrétním území, pak je důležité znát sociální strukturu. V tomto přístupu je zásadním předpokladem korelace politické orientace a strukturálního složení populace (Kopřiva, 2009, s. 48).

Kompozičním přístupem je charakteristický model či teoretický koncept, a to sociologický neboli strukturální, který uvádí ony strukturální faktory ovlivňující volební chování¹⁷.

Kontextuální přístup vychází z předpokladu, že k objasnění volebního chování není důležitá pouze znalost struktury obyvatelstva, ale jde také o kontext na daném území. Pro voliče a jeho rozhodování při volbách je důležitá aktuální situace, přičemž velký vliv mají místně kontextuální faktory. P. J. Taylor (1985) definuje 4 skupiny či okruhy těchto faktorů. První je „efekt přítele či souseda“, který vysvětluje důvody toho, že kandidát získává nejvyšší podporu v místě jeho bydliště. Dalším je „hlasování o sporném bodu“, kdy volební rozhodování je ovlivněno konkrétním tématem, které se nějakým způsobem významně týká daného území. Třetí skupinou či vlivem je „efekt kampaně“, který souvisí například s možností měření efektivity volební kampaně z hlediska vynaložených

¹⁷ Viz kapitola 3.6.1 Sociologický model.

finančních prostředků, apod. Poslední je tzv. „sousedský efekt“, kdy volební chování je významným způsobem ovlivňováno komunikací na úrovni sousedství, což voliči umožňuje ověřit si nějaký politický postoj a názorový náhled. Uvedené čtyři skupiny vlivů jsou však určitou typologizací nebo základním členěním, a nikoliv zcela vyčerpávajícím přehledem (Taylor, 1985).

Bernard, Kostelecký (2014) uvádějí, že interakce lidí v místě, ve kterém žijí, může ovlivňovat jejich volební chování. Ony lokální faktory pak mohou mít vliv nejenom na volební chování voličů, ale opačně i na chování politických stran. Voliče může ovlivňovat kampaň včetně podoby volebního programu, ale také například rodina a prostředí, ve kterém vyrůstal (Bernard, Kostelecký, 2014).

Faktory kontextuální více ovlivňují chování voličů než například podoba sociální struktury zejména právě u voleb lokálních či regionálních (Kopřiva, 2009, s. 49) a zatímco strukturální faktory mají mnohem větší vliv při volbách do celonárodních sborů, tak kontextuální charakter hraje především svou roli při volbách komunálních (Daněk, 2001).

4 Vlastní práce – případová studie

Tato kapitola diplomové práce je již věnována vlastnímu výzkumu. Diplomová práce je koncipována jako případová studie a je zaměřena na město Hradec Králové. První kapitoly této části práce se zabývají jednak samotným představením města z hlediska faktografických údajů včetně drobného historického úvodu. Dále je zde uvedena charakteristika města z hlediska demografické a socioekonomické struktury. V následujících částech jsou řešeny volby, volební účast a volební strany či uskupení spojené s komunálními volbami v roce 2018. Není možné opomenout ani lokální politický vývoj po samotných volbách až do roku 2021. Jedná se tedy o určité představení a zároveň shrnutí faktů.

V dalších kapitolách je přistoupeno k samotnému výzkumu, jehož data byla především získána prostřednictvím dotazníkového šetření, který je pro tuto práci stěžejním a klíčovým zdrojem získaných dat.

4.1 Město Hradec Králové

Toto město bylo vybráno pro výzkum záměrně. Jedná se o sídlo v rámci České republiky poměrně velké. Hradec Králové je východočeská metropole a zároveň je krajským městem Královéhradeckého kraje.

4.1.1 Základní informace

Hradec Králové je českým historickým městem. První dochované zmínky o Hradci Králové pochází z dob zakládací listiny Opatovického kláštera, jehož sepsání se datuje do 11. až 12. století. Stejně tak město zmiňuje již Kosmova kronika také pocházející z tohoto období. Původně však je zmiňován pouze Hradec a celý dnešní název Hradec Králové se objevuje až od 14. století. Ve středověku byl Hradec Králové tzv. věnným městem českých královen. Jedná se o přirozenou metropoli regionu a mezi její dominanty patří například Bílá věž. Dále je Hradec Králové proslulý svým kulturním zázemím. Působí zde Filharmonie nebo Klicperovo divadlo. Město je také domovským sídlem Univerzity Hradec Králové¹⁸.

4.1.2 Demografická a socioekonomická charakteristika města

Vývoj počtu obyvatel

Pro tuto diplomovou práci není relevantní vývoj počtu obyvatel v nějaké historicky dlouhodobé časové ose, a proto následující tabulka představuje, jak se vyvíjel počet obyvatel tohoto města od roku 2010 do roku 2018.

Tabulka 1 Vývoj počtu obyvatel v Hradci Králové k 31. 12. (2010 - 2018)

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Počet obyvatel	94 318	93 490	93 035	92 904	92 808	92 891	92 929	92 917	92 742

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

¹⁸ Více viz <https://www.hradeckralove.org/zakladni-informace-o-meste/ms-1150/p1=1150>

Z tabulky je patrný určitý pokles v počtu obyvatel zejména kolem roku 2011, který však byl de facto po roce 2014 zastaven a až do posledního sledovaného roku 2018 je počet obyvatel více méně konstantní. Město tedy v posledních letech neprožívá nějaký demografický pokles, ale ani růst z hlediska počtu obyvatel.

Struktura obyvatelstva Hradce Králové podle pohlaví a věku

Tato část je zaměřena na statistické údaje vážící se k charakteristice obyvatelstva z hlediska pohlaví a věku v roce 2018 při počtu obyvatel 92 742 k 31. 12. 2018.

Tabulka 2 Složení obyvatel Hradce Králové podle pohlaví a věku (2018)

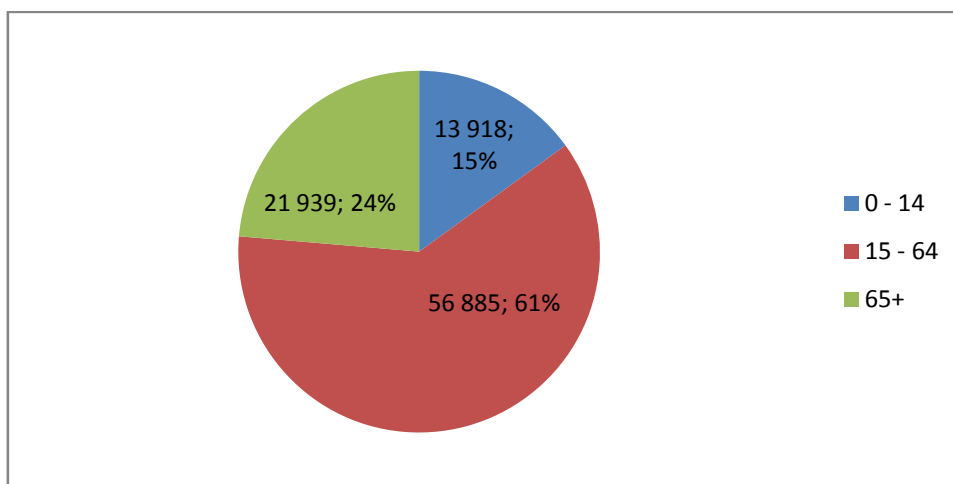
Rok	Věková skupina								
	Celkem			Muži			Ženy		
	0 - 14	15 - 64	65+	0 - 14	15 - 64	65+	0 - 14	15 - 64	65+
2018	13 918	56 885	21 939	7 089	28 378	9 066	6 829	28 507	12 873

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Jak vyplývá z Tabulky č. 2, poměr počtu mužů a žen ve věkových kategoriích 0 – 14 let a 15 – 64 let je víceméně vyrovnaný. Ve věkové kategorii 65+ bylo o 3 807 žen více než mužů.

Věkový průměr obyvatel Hradce Králové k 31. 12. 2018 byl 44, 3 let. (ČSÚ, 2019).

Graf 1 Podíl věkových skupin na celkovém počtu obyvatel města (2018)

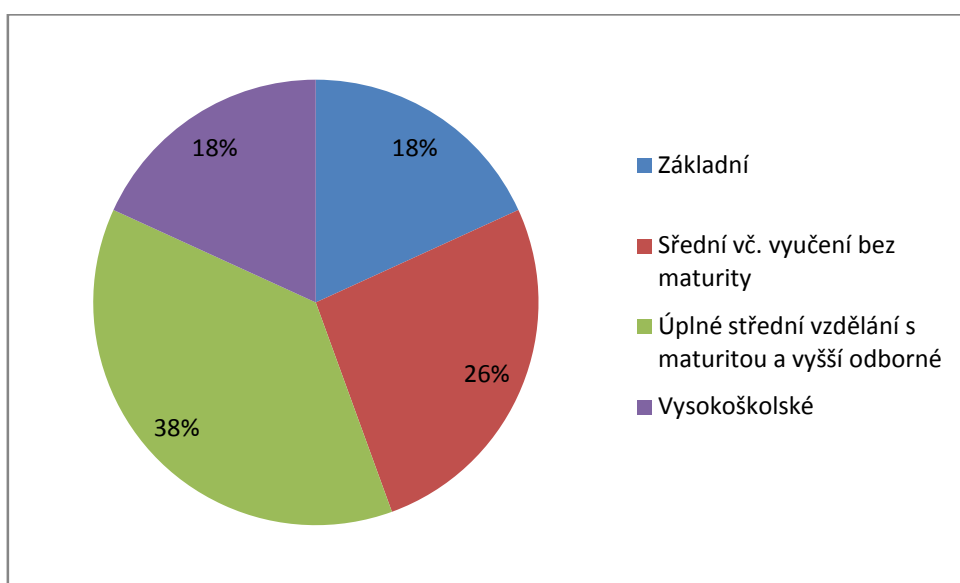

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Vzdělání

Podle posledního sčítání lidu ČSÚ z roku 2011 bylo v Hradci Králové u obyvatel starších 15 let následující procentuální zastoupení z hlediska úrovně dosaženého vzdělání: 18 % se základním vzděláním, 26 % střední včetně vyučení bez maturity, 38 % úplné střední vzdělání s maturitou a vyšší odborné a 18% populace města dosáhla vysokoškolského vzdělání (ČSÚ, 2011).

Graf 2 Obyvatelstvo podle dosaženého vzdělání dle Sčítání lidu, domů a bytů z r. 2011

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Město Hradec Králové je sídelním městem Univerzity Hradec Králové. Dále zde také funguje konzultační středisko České zemědělské univerzity v Praze, které rozšiřuje možnosti nabídky vysokoškolského vzdělání pro místní obyvatele, ale samozřejmě nejen pro ně. Další z řady vysokoškolských institucí, které ve městě působí v rámci svého univerzitního střediska, je Metropolitní univerzita Praha. Také je zde možnost studovat lékařskou fakultu, která spadá pod UK v Praze. V Hradci Králové je poměrně rozmanitá možnost studia na středních školách. Jsou zde instituce poskytující středoškolské vzdělání v oblasti ekonomické, cestovního ruchu, zdravotní, gymnázium¹⁹, aj. Také je zde možnost studovat učňovské obory, přičemž známá je především SOŠ a SOU Vocelova, Hradec Králové. Ve městě poskytuje základní vzdělání 18 škol. Obecně jsou zde školská zařízení

¹⁹ Například Biskupské gymnázium nebo Gymnázium J. K. Tyla.

ryze státní, ale i soukromého charakteru, a to na všech stupních vzdělávání včetně předškolních zařízení.

Zaměstnanost a nezaměstnanost

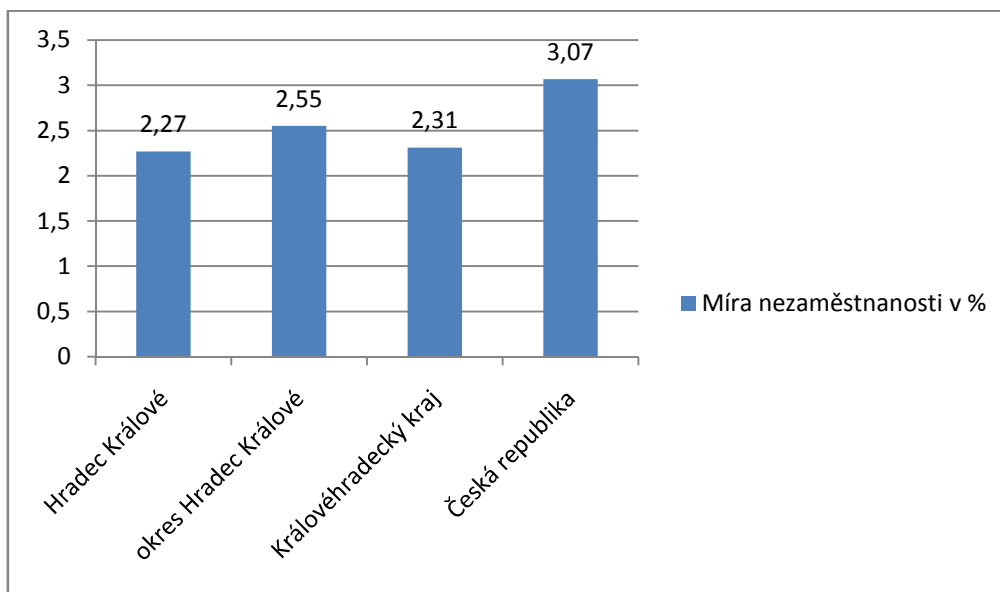
Co se týká míry nezaměstnanosti a jejího procentuálního vyjádření, tak k 31. 12. 2018 byl v Hradci Králové podíl nezaměstnaných osob v produktivním věku ve výši 2,27 %, přičemž ve stejném období byl podíl nezaměstnaných osob za celý okres Hradec Králové 2,55 % a v Královéhradeckém kraji tento ukazatel byl na hodnotě 2,31 %. Pro srovnání, nezaměstnanost ke stejnému datu za celou Českou republiku se pohybovala na hodnotě 3,07 %.

Z tohoto je patrné, že město Hradec Králové má nižší míru nezaměstnanosti ve srovnání jak s celým okresem Hradec Králové, tak s Královéhradeckým krajem a poměrně výrazně nižší, než byla průměrná hodnota celorepubliková. Zároveň je zajímavé, že míra nezaměstnanosti za okres je vyšší než průměrná výše za celý Královéhradecký kraj, což je možno vysvětlit přítomností velkých výrobních podniků mimo okres Hradec Králové, ať už například v Jičíně nebo závod Škoda Auto v Kvasinách. Z ukazatelů zveřejněných ČSÚ ještě vyplývá, že v Hradci Králové byla nižší míra nezaměstnanosti u mužů než u žen²⁰ (ČSÚ, 2019).

Pro přehlednost a srovnání je dále uveden graf, který porovnává míru nezaměstnanosti za město Hradec Králové, okres Hradec Králové, Královéhradecký kraj a celou Českou republiku k definovanému datu. Další tabulka znázorňuje vývoj míry nezaměstnanosti za roky 2014 až 2018 přímo ve městě Hradec Králové, tedy za období od konání předchozích komunálních voleb.

²⁰ Konkrétně míra nezaměstnanosti v Hradci Králové k 31. 12. 2018 byla u mužů na úrovni 2,24 % a u žen 2,30 %.

Graf 3 Porovnání míry nezaměstnanosti k 31. 12. 2018

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Tabulka 3 Míra nezaměstnanosti v Hradci Králové k 31. 12. (2014 - 2018)

Rok	2014	2015	2016	2017	2018
Výše nezaměstnanosti v procentech	6,55	5,54	4,00	2,80	2,27

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Z výše uvedené tabulky, která sleduje vývoj nezaměstnanosti, vyplývá, že od konání předcházejících voleb do zastupitelstev obcí v roce 2014, míra nezaměstnanosti v Hradci Králové až do sledovaného roku 2018 každoročně klesala a to významně.

Průměrná mzda

Průměrná hrubá měsíční mzda v Královéhradeckém kraji v roce 2018 činila 31 373 Kč²¹, což bylo pod celkovým průměrem za celou Českou republiku, kde průměrná mzda v tomto roce činila 33 684 Kč. Když však z tohoto průměru vyčleníme hlavní město Prahu, kde byla výše průměrné mzdy 42 502 Kč, pak ve srovnání s ostatními kraji byl Královéhradecký kraj z pohledu tohoto ukazatele čtvrtým nejlepším krajem (ČSÚ, 2018). Pro přehlednost a představu je možné srovnání v následující tabulce

²¹ U mužů se jednalo o průměrnou částku ve výši 34 284 Kč a u žen 27 461 Kč.

Tabulka 4 Porovnání průměrné hrubé měsíční mzdy v roce 2018

Region	Výše průměrné hrubé měsíční mzdy v Kč
Česká republika	33 684
Hlavní město Praha	42 502
Středočeský kraj	34 390
Jihočeský kraj	30 620
Plzeňský kraj	33 020
Karlovarský kraj	29 236
Ústecký kraj	30 802
Liberecký kraj	31 615
Královéhradecký kraj	31 373
Pardubický kraj	30 358
Kraj Vysočina	31 002
Jihomoravský kraj	32 639
Olomoucký kraj	30 073
Zlínský kraj	30 317
Moravskoslezský kraj	30 364

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Poskytování sociálních služeb pro seniory

Domov „U Byřičky“ je jediným významným domovem důchodců ve městě²², kdy celková kapacita je uváděna v počtu 340 lůžek²³. Bohužel tato kapacita je zcela nedostačující a obvykle bývá téměř úplně vyčerpána. Senioři v Hradci Králové tak musejí často čekat dlouhou dobu, než je toto zařízení přijme a mohou tak čerpat sociální služby tohoto druhu.

Dále zde funguje Centrum sociální pomoci a služeb, o. p. s., které mimo jiné provozuje služby pro domov Harmonie, kde si mohou senioři pronajmout byty a jsou zde nabízeny služby denního stacionáře. Kapacita pro poskytování služeb centra je 600 seniorů za rok.

Ve městě působí také společnost Život Hradec Králové, o. p. s., která poskytuje terénní pečovatelské služby pro seniory a jeho kapacita je zhruba 300 míst.

²² Podobné služby ještě ve městě poskytuje Domov Arreta, o.p.s. a SeneCura Hradec Králové. Nicméně jejich význam z pohledu rozsahu a možností je relativně malý.

²³ 282 lůžek je kapacita domova pro seniory a 58 lůžek je kapacita domova se zvláštním režimem.

V neposlední řadě je město sídlem Fakultní nemocnice Hradec Králové²⁴, což je významný poskytovatel nejenom zdravotních služeb pro obyvatele města, ale celého regionu.

Ve městě existuje téměř permanentní vyšší poptávka po sociálních službách pro seniory, než je její nabídka. Žije zde více než 21 000 obyvatel ve věku 65+, a minimálně někteří z nich jsou již aktuálními nebo potencionálními uživateli výše uvedených služeb, kdy kapacita a možnosti institucí jsou nedostačující a velmi často vyčerpané.

Kultura a sport

V Hradci Králové působí aktuálně druholigový fotbalový klub FC Hradec Králové²⁵, který své domácí zápasy hraje na všesportovním stadionu „Pod lízátky“. Toto sportovní zařízení však dlouhodobě a mnoho let či dokonce dekád vykazuje znaky nevyhovujícího stavu. Ačkoliv je stadion jednou z dominant a symbolů města minimálně ve sportovní oblasti, tak již nevyhovuje moderním normám sportovního zázemí. Stadion byl otevřen na počátku šedesátých let dvacátého století. I když se dočkal určitých rekonstrukcí, v současné době je jeho stav stále tristní. Rekonstrukce či stavba nového stadionu bývá často předmětem politického boje na radnici města. Bylo zadáno již několik studií a byly provedeny přípravné práce pro realizaci, ze které však vždy nakonec sešlo. Dalším významným sportovním oddílem je hokejový klub Mountfield Hradec Králové, jenž je pravidelným účastníkem nejvyšší domácí soutěže v ledním hokeji, a který své domácí zápasy hraje na zimním stadionu ČPP Aréna. Její zázemí a celkový stav je vyhovující a slouží nejenom pro hokejisty a jejich zápasy, ale je zde také možnost veřejného bruslení pro obyvatele. Ve městě jsou samozřejmě i jiné větší či menší profesionální nebo amatérské sportovní kluby. Jako poslední zmíním ženský basketbalový klub Sokol Hradec Králové, nazývaný též „Hradecké lvice“. Moderním a důležitým sportovním zázemím je také Sportovní centrum mládeže Bavlna²⁶.

Jak již bylo uvedeno, ve městě působí Filharmonie Hradec Králové, dále Klicperovo divadlo, které je profesionální činoherní scénou, sídlící v novorenesanční budově od architekta Viktora Weinhengsta. Divadlo bylo vystavěno v osmdesátých letech devatenáctého století. Je obecně prospěšnou organizací a zakladateli jsou Statutární město

²⁴ FNHK je schopna pojmout 41 000 pacientů za rok na hospitalizaci a až 700 000 pacientů je schopna ošetřit ambulantně.

²⁵ Často nazývaný též „Votroci“.

²⁶ Více viz <https://hkinfo.cz/cs/sport.html>.

Hradec Králové a Královéhradecký kraj²⁷. Ve městě působí Muzeum východních Čech nebo je zde významný historický Kulturní dům střelnice poskytující možnosti plesů, prezentací, koncertů, apod. V Hradci Králové je regionálně významné kongresové centrum Aldis. Město se obecně vyznačuje velmi dobrým zázemím z pohledu kulturního dění a dostatečného množství institucí poskytující právě služby z oblasti kultury²⁸.

4.1.3 Strany a jejich program ve volbách v roce 2018

Volební program je bezpochyby jedním z nástrojů, jak politické strany, které kandidují a chtějí uspět ve volbách, motivují své potenciaální voliče, proč by se měli rozhodnout právě pro ně.

Tato kapitola popisuje, jakým způsobem v duchu volebního programu, chtěly kandidující subjekty oslovit voliče v komunálních volbách v roce 2018 právě v Hradci Králové. Nicméně není cílem a ani to není možné, aby zde byl popsán kompletní program daného politického uskupení. Důležité je představení zásadních nebo jinak zajímavých bodů programu u vybraných stran či uskupení.

Pro přehlednost je postupováno způsobem, kdy je uveden kandidující subjekt a u něj je shrnut či zdůrazněn nejdůležitější a stěžejní obsah volebního programu.

Samotné volby proběhly ve dnech 5. a 6. října 2018. V Hradci Králové se volilo celkem 37 zastupitelů (ČSÚ, 2018). Do boje o zastupitelstvo se zapojilo celkem 13 politických uskupení s cílem usednout v tomto voleném orgánu (ČSÚ, 2018). Účelem diplomové práce však není zabývat se všemi subjekty, které kandidovaly a chtěly zasednout v zastupitelstvu. Proto jejich výběr pro výzkum je omezen, a to z pohledu jejich úspěchu v komunálních volbách v roce 2018. Jedná se tedy o strany a politické subjekty, jejichž kandidáti zasedli po volbách v zastupitelstvu²⁹.

ANO 2011

Jako první bude představen volební program pro komunální volby 2018 v Hradci Králové vítěze voleb, kterým se stalo ANO 2011.

²⁷ Více viz <https://www.klicperovodivadlo.cz/informace-a-oceni-555/>

²⁸ Více viz <https://hkinfo.cz/cs/kultura-a-pamatky.html>

²⁹ Jedná se o 7 politických subjektů (ODS, ANO 2011, Česká pirátská strana, KSČM, Hradecký demokratický klub, Koalice pro Hradec, Změna pro Hradec a Zelení).

Program hned v úvodu proklamoval úmysl hnutí zaměřit se na aktivní vykonávání správy města prostřednictvím konkrétních činů. Také svoji rétoriku nesl v duchu toho, že kandidáti jsou lidé z praktického života a nejsou povoláním politici³⁰. Hnutí se snažilo přesvědčit občany, že ke svým záměrům v případném vedení města budou využívat i své kontakty na aktuálně nejsilnější poslanecký klub v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky. ANO 2011 představilo svůj program oficiálně 21. 8. 2018, jehož jádrem se stalo „TOP 10: Dlouhodobé koncepce a strategické záměry“, kde byly definovány základní priority³¹:

- 1) Co nejrychlejší dokončení nového územního plánu města
- 2) Zvýšení objemu investic do městského majetku a zefektivnění využívání finančních zdrojů
- 3) Zlepšení dopravní situace – parkování a oprava klíčových křižovatek
- 4) Zajištění rychlejšího průběhu staveb ve městě
- 5) Lepší hospodaření s vodou včetně snížení či zachování ceny vodného a stočného
- 6) Snížení daně z nemovitostí, která je v Hradci Králové jednou z nejvyšších
- 7) Přípravy systému podpory startovacích bytů a dostupné bydlení v Hradci Králové
- 8) Podpora vstupu strategického partnera do fotbalu a navrácení 1. fotbalové ligy do města
- 9) Podpora vyšší míry otevřenosti a elektronické komunikace ze strany magistrátu
- 10) Prosazení MHD zdarma pro děti do 15 let a seniory nad 65 let.

(ANO, 2018)

ANO 2011 slibovalo vyřešení problematické rekonstrukce Velkého náměstí a také dokončení revitalizace Benešovy třídy, což je jedno z největších sídlišť v Hradci Králové. Důležitým bodem byl také záměr zajistit dostavbu fotbalového stadionu. V rozpracovanější podobě programu byl uveden úmysl nejenom udržet co nejnižší cenu vody, ale také tepelné energie pro občany města. Z oblasti dopravy vyzdvihli svůj záměr zřídit tzv. „park and ride“ parkoviště a také podporu dostavby dálnice D11 a R35. V neposlední řadě chtěli podpořit zlepšení dostupnosti sociální péče pro seniory a rozšíření kapacity např. výstavbou další části Domova důchodců Harmonie a zároveň provést revizi, kdo aktuálně služby tohoto zařízení využívá. Navrhovali zlepšit dostupnost tzv. „startovacích bytů“ pro mladé. Nicméně v programu se již neuvádělo, jakým způsobem či jakými konkrétními

³⁰ Tento apel na profesionalitu svých kandidátů, nebo spíše důraz na to, že kandidáti ANO 2011 nejsou politici, ale lidé z „praktického života“ je ostatně dlouhodobá strategie celého hnutí ANO 2011 napříč všemi volbami.

³¹ Tyto priority nejsou citovány zcela přesně, ale jejich stěžejní obsah je zachován.

kroky tohoto chtějí dosáhnout. Byl také zmíněn záměr spolupracovat s ŘSD a provést analýzu využitelnosti místního letiště (ANO, 2018).

Ano 2011 bylo před volbami v roce 2018 na magistrátu v Hradci Králové v opozici, což je patrně i jeden z důvodů, proč byl program vystavěn v duchu zlepšení situace, oproti té stávající a byl z něho patrný určitý záměr navodit situaci takovou, kdy současný stav je nevyhovující a je potřeba změny. Jednotlivé body byly sice zaměřeny zcela lokálně, ale v programu se také objevovaly určité možnosti využití kontaktů hnutí na centrální úrovni, tedy vládu a poslance. Program měl obecně ambici postihnout široké spektrum oblastí.

Hradecký demokratický klub

Toto uskupení je personálně spojené se dvěma lokálně známými a významnými osobnostmi politického života, kterými jsou pan JUDr. Jan Holásek, LL.M. a zároveň pan Zdeněk Fink. Je možné říci, že s těmito osobami toto uskupení stojí a zároveň padá. I v tuto chvíli, pokud si někdo otevře webovou stránku HDK, hned v úvodu je určité personální představení pana Holásky, které je zároveň programovým prohlášením. Pan Holásek je významným lokálním politikem. Nejenom, že je zastupitelem Hradce Králové, ale také zastupitelem Královéhradeckého kraje a zároveň členem Senátu Parlamentu České republiky, kam byl zvolen s podporou TOP 09. Druhý jmenovaný, tedy Zdeněk Fink, který působil jako primátor města Hradce Králové ve dvou předcházejících po sobě jdoucích volebních obdobích³², je taktéž úspěšným lokálním politikem.

HDK představil program s názvem „Program Hradeckého demokratického klubu pro čtyřleté období počínající volbami do městského zastupitelstva v roce 2018“. Ačkoliv tomu samotný název zcela nenapovídá, HDK se snažil představit vizi určitého dlouhodobého programu a rozvoje přesahující čtyřleté volební období, což koresponduje i s volebním heslem J. Holásky „Moje vize Hradce za 15 až 20 let“. Program byl oproti prvnímu představenému subjektu kratší a nepostihoval tolik oblastí. S programem ANO 2011 se shodoval v rekonstrukci Benešovy třídy, spolupráci s ŘSD nebo využitelnosti letiště. Programové body byly často laděny v určité kontinuitě předchozího vývoje ve městě. Ať už to bylo pokračování v nastaveném stavu sportovních dotací či další podporování kongresové turistiky. Dalším příkladem byl programový bod, který řešil zdokonalování internetové komunikace nebo pokračování v zavedené otevřenosti

³² Primátorem v období 2010 až 2018.

samosprávy vůči veřejnosti (HDK, 2018). Důvod takto postaveného programu je zřejmý, neboť přední osobnost HDK vykonávala v předcházejících dvou obdobích funkci primátora města.

ODS

Občanská demokratická strana je standardní dlouhodobě působící politickou stranou v českém prostředí v rámci všech druhů voleb. Stejně tak je tomu v Hradci Králové, kde v novodobé historii několikrát obsadila funkci primátora.

ODS představila 4. září 2018 „Volební program Občanské demokratické strany pro komunální volby 2018“. Hlavním heslem, se kterým šla ODS do těchto voleb, bylo „Bydlet, pracovat, žít v Hradci Králové“. Hned v úvodu bylo deklarováno, že jejich program má být splnitelný, realistický, ale i dostatečně ambiciózní. Pravdou je, že samotný program byl rozdělen pouze do dvou oddílů. Prvním z nich je „Bydlení“ a druhý „Život“. ODS chtěla také dokončení rekonstrukce Benešovy třídy či zrekonstruování a rozšíření bytového domu pro důchodce Harmonie. Zajímavé je, že specifikovali plán vybudování nové sportovní haly konkrétně pro sporty florbal a hokejbal. Program se zabýval i spíše ekologickými tématy jako je „mikroklima města“ nebo městská zeleň, kterou je dle programu nutno rozšířit. ODS uváděla, že životní prostředí je její prioritou. Dalším specifikem bylo rozšíření stávajícího venkovního koupaliště Flošna. Dále vybudování průmyslové zóny nebo příprava projektu tzv. „smart city“. Zajímavý byl také úmysl navázat spolupráci s městem Pardubicemi při řešení situace tzv. „Hradecko-Pardubické aglomerace“³³ (ODS, 2018).

Česká pirátská strana

Česká pirátská strana mimo jednotlivých regionálních programů, představila také jednotný celostátní program pro komunální volby v roce 2018. Tento program nazvaný „Piráti – společný program pro komunální volby 2018“ byl rozdělen do tří základní bodů:

- 1) Otevřená a moderní radnice
- 2) Vstříc aktivním občanům

³³ Hradec Králové a další velké město Pardubice jsou od sebe vzdáleny pouze zhruba 25 km, na kterých existuje jednolitý pás menších sídel, vesnic, které de facto slouží jako příměstské satelity. V kontextu programu jsou do této aglomerace zahrnuty i obě krajská města.

3) Veřejné služby slouží občanům

(Piráti, 2018)

Jednalo se o určité obecné postoje směřující například do oblastí hospodaření s majetkem a vypisování veřejných zakázek na radnicích, stejně tak jako požadavek na vyrovnané rozpočty. Dále elektronizace úkonů při komunikaci vůči občanům i opačně směrem k úřadu (Piráti, 2018). Obecně byl kladen důraz na nástroje elektronizace místní správy a také určité body z oblasti životního prostředí byly zastoupeny poměrně ve velké míře.

Kromě zmíněného obecného celorepublikového programu, měli Piráti lokálně zaměřený program, kterým chtěli oslovit voliče. Jednalo se o „Program pro komunální volby 2018 Pirátské strany v Hradci Králové“. Tento program byl členěn celkem do 12 kapitol³⁴. Zajímavý byl návrh na zavedení tzv. „participativního rozpočtu“, kdy by se občané města mohli každoročně zapojit sami do rozdělování finančních prostředků z rozpočtu. Do této oblasti lze zařadit také záměr vyhlašovat často místní městská referenda. V tomto programu Piráti nijak výrazně nezmiňovali nějaké konkrétní projekty, spolky či oblasti města, kterých by se jejich program měl určitým způsobem dotýkat a byl tedy vystavěn spíše v obecné rovině. Z oblasti životního prostředí Piráti v programu měli podporu zadržování dešťové vody v krajině a také důraz na domácí nádrže či rezervoáry. Zajímavý byl mimo jiné nápad na zavedení funkce městského zahradního architekta, který by zajistil koncepční obnovu zeleně ve městě. Co se týká sociální oblasti a péče o seniory, Piráti by šli cestou podpory domácí péče či podpory neziskovým organizacím zaměřených na pomoc seniorům v jejich domácím prostředí a nikoliv rozšiřováním stávajících kapacit bytového domu pro seniory (Piráti, 2018).

Změna pro Hradec a Zelení

Jedná se o uskupení nezávislých kandidátů kolem spolku Změna pro Hradec, členů politického hnutí Změna a členů Zelených.

ZaZ ve svém programu navrhovali přeměnu alespoň části letiště na zónu pro rozvoj podnikatelských aktivit. V sociální oblasti chtěli podporovat dostavbu bytového zařízení pro seniory Harmonie III a také větší množství městských bytů například pro mladé rodiny.

³⁴ Například cestovní ruch, sociální politika, sport, přímá demokracie, komunikace, školství nebo rozvoj města.

Zaz chtěli otevřít otázku mimo jiné smluvních vztahů s firmami Veolia³⁵ a ISP³⁶. Razantně odmítali privatizaci městské společnosti Tepelné hospodářství HK. Na druhou stranu navrhovali plnou privatizaci obou velkých profesionálních klubů ve městě, tedy fotbalového i hokejového, kdy nadále by zůstala podpora financování pouze mládežnických družstev. V programu se také zaměřili na zkvalitnění vlakové dopravy mezi Hradcem Králové a Pardubicemi nebo i dalšími sídly jako jsou Třebechovice pod Orebem nebo Jaroměř (Zaz, 2018).

Koalice pro Hradec

Jedná se o uskupení zástupců KDU-ČSL a nestraníků. Toto uskupení postavilo svůj program na určitém souhrnu či rekapitulaci splnění svého předchozího volebního programu, se kterým Koalice pro Hradec kandidovala ve volbách v roce 2014. Tomuto napovídá i fakt, že uskupení konstatovalo, že „*Bude společně s Vámi usilovat o to, aby Hradec Králové byl i nadále městem přátelským rodině a městem s výbornými podmínkami pro život, aby dostál své pověsti salonu republiky...*“ (Koalice pro Hradec, 2018). Koalice pro Hradec deklarovala, že 88% z jejího volebního programu na období 2014 až 2018 se podařilo prosadit nebo alespoň započít. V programu se uvádělo, že její zastupitelé podpořili výstavbu nových mateřských škol a tím se podařilo navýšit kapacity předškolního vzdělávání ve městě. Dále, že z iniciativy Koalice pro Hradec byla zpracována studie a následně projektová dokumentace pro výstavbu bytového domu pro seniory Harmonie III. V programu byla několikrát vyzdvižována osoba 1. náměstkyně primátora z předcházejícího období³⁷. Paní náměstkyni se mělo podařit získat finance a realizovat umístění mistrovských varhan ve Filharmonii Hradec Králové, nebo že se podílela na vzniku Koncepce podpory pozitivního, aktivního a zdravého stárnutí v Hradci Králové na období 2018 – 2022. Zmíněná politička je také spoluautorkou Koncepce rozvoje kultury Hradce Králové do roku 2030. V programu byl také uveden záměr rozšířit páteční síť cyklostezek ve městě (Koalice pro Hradec, 2018).

³⁵ Provozování vodovodů a kanalizací v Hradci Králové.

³⁶ Provozovatel parkovacích míst na území města Hradec Králové.

³⁷ Koalice pro Hradec obsadila v předchozím vedení města pozici 1. náměstkyně primátora, kterou se stala paní Ing. Anna Maclová, která byla lídrem kandidátky i do voleb v roce 2018 a je nejnápadnější osobností tohoto politického uskupení.

KSČM

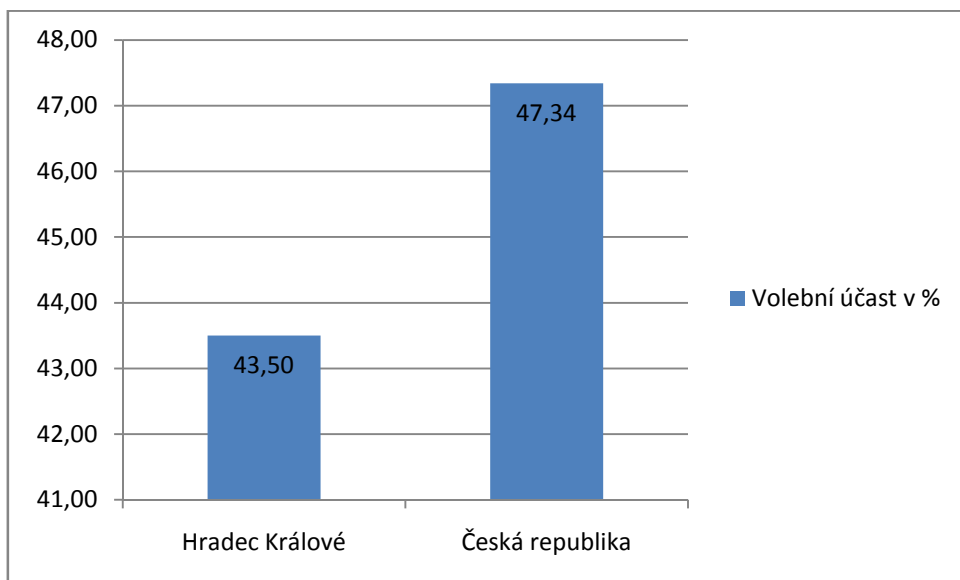
Tato historicky ukotvená strana pojala volební kampaň a tvorbu programu způsobem, kdy sbírala od občanů města anketní lístky, kam lidé mohli psát svá přání, co by chtěli změnit, co zachovat, co považují za důležité, apod. Strana uváděla, že tyto lístky a setkávání s občany se staly základem pro formování jejich politického programu pro komunální volby v roce 2018, a také toho, co chtějí v zastupitelstvu prosazovat.

Chtěli zlevnit městskou hromadnou dopravu a toto financovat z výnosů za parkování na zpoplatněných místech na území Hradce Králové. Dále program uváděl, že KSČM má v plánu zavést záchytná parkoviště s napojením na městskou hromadnou dopravu a stavbu parkovacích domů uvnitř města. KSČM bude proti zhušťování sídlišť na úkor zeleně a co se týká investičních priorit, tak jednoznačně deklarovala podporu rekonstrukce Benešovy třídy. Navrhovali, aby se město samo stalo realizátorem stavebních projektů na malometrážní byty, čímž by se ulehčilo jak seniorům, tak mladým rodinám. Program obsahoval záměr nepřistoupit na další prodej majetku města a také se do budoucna zástupci KSČM chtěli zasadit o změny v oblasti vodohospodářské a zásobování vodou obyvatel města (KSČM, 2018).

4.1.4 Volební účast v roce 2018

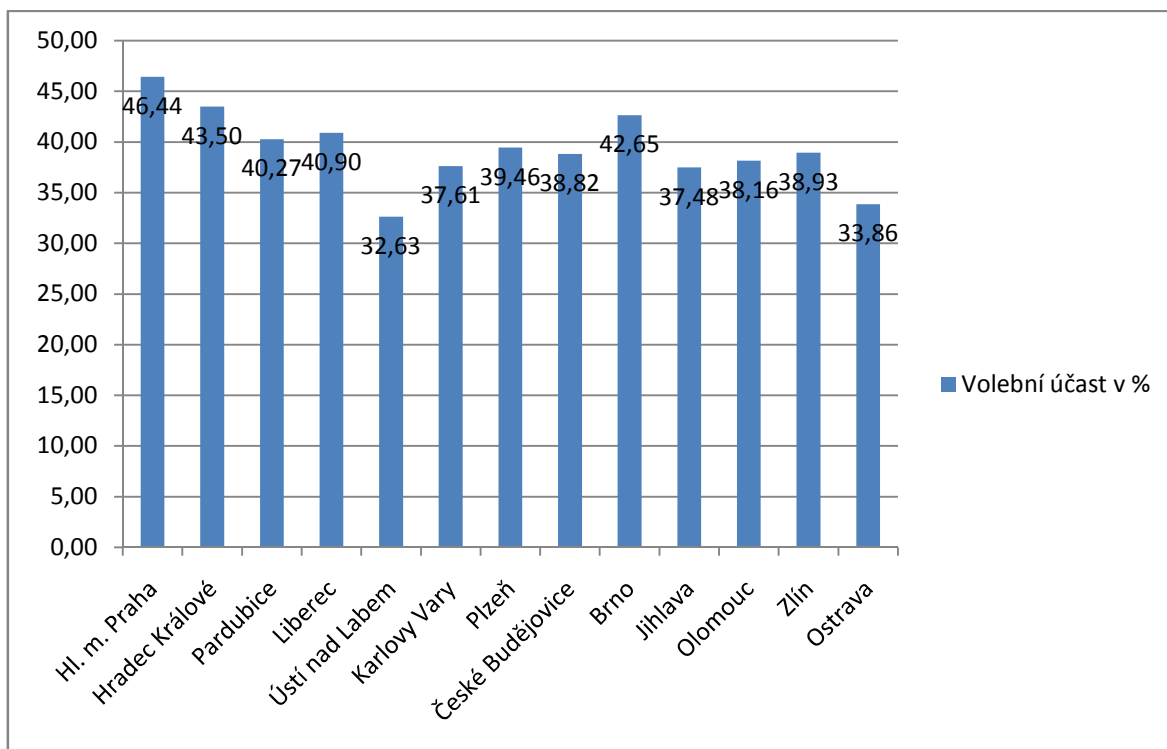
Dle údajů ČSÚ bylo v komunálních volbách v Hradci Králové konaných v roce 2018 celkem 74 044 oprávněných voličů. Bylo vydáno celkem 32 211 obálek, odevzdáno bylo 32 202 obálek a celkem 1 107 186 platných hlasů (ČSÚ, 2018) Volební účast byla na úrovni 43,50 %, přičemž průměrná volební účast v České republice u zmiňovaných voleb v tomto roce činila 47,34 % (Idnes.cz, volby, 2018), z čehož vyplývá, že volební účast v Hradci Králové byla skoro 4 % pod celostátním průměrem.

Graf 4 Porovnání volební účasti

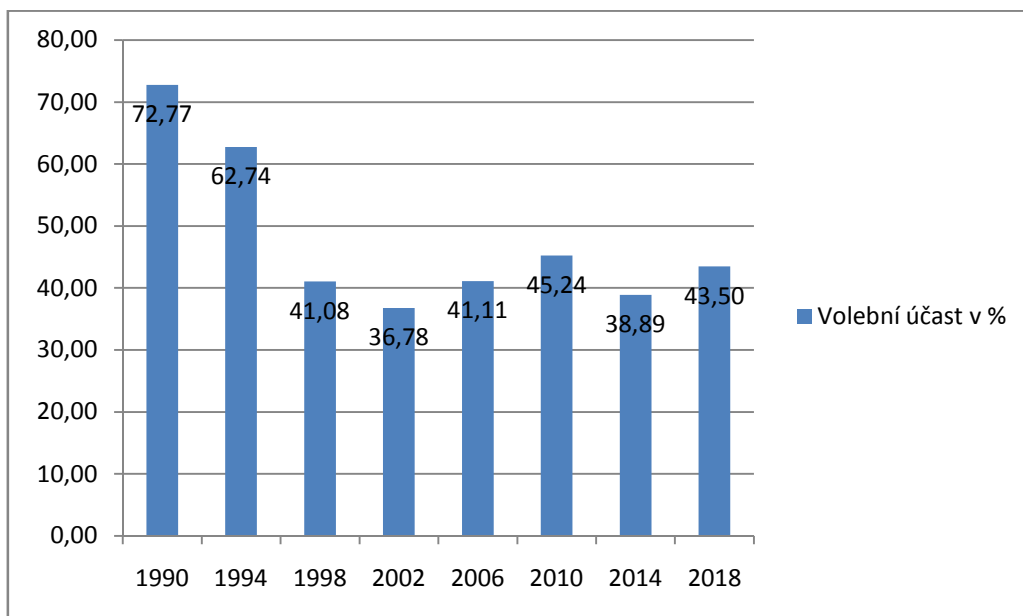
Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Graf 5 Porovnání volební účasti 2

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Graf 6 Vývoj volební účasti v Hradci Králové (1990–2018)

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Graf č. 5 ukazuje, že volby do zastupitelstev obcí v roce 2018 se v Hradci Králové v porovnání s jinými krajskými městy těšily poměrně velkému zájmu obyvatel, přičemž zde byla nejvyšší účast v rámci sledovaných měst hned po hlavním městě Praze.

Z grafu č. 6 zase můžeme vyčíst, jak se měnila volební účast v Hradci Králové v těchto volbách v čase, a to konkrétně za celou novodobou historii po roce 1989. Prvotní vysoká účast se dá vysvětlit obecným zájmem o volby a nadšením hned po změně režimu v roce 1989. Nejnižší míra volební účasti v Hradci Králové v těchto volbách pak byla zaznamenána v roce 2002. Oproti předcházejícím volbám v roce 2014, znamenaly volby v roce 2018 nárůst volební účasti o 4,61 %.

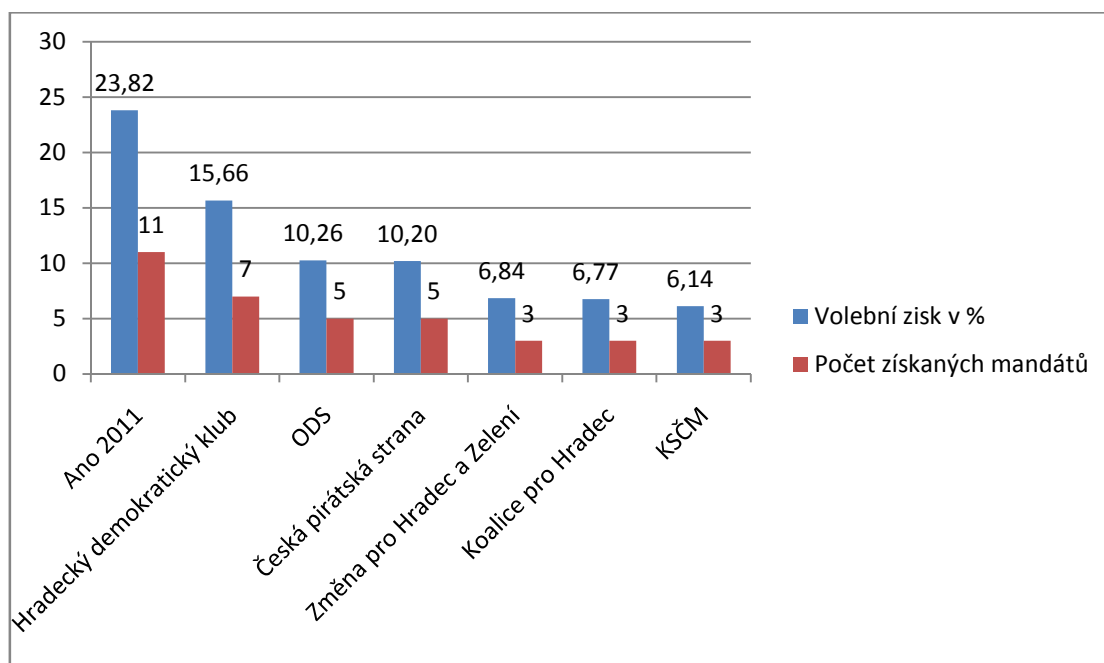
4.1.5 Výsledek komunálních voleb v roce 2018 v Hradci Králové

Zastupitelstvo statutárního města Hradec Králové má 37 členů, kteří jsou ustavováni prostřednictvím voleb.

Vítězem voleb v roce 2018 se stalo ANO 2011, které získalo ve volbách 23,82 % hlasů a obsadilo 11 mandátů. Druhý se umístil Hradecký demokratický klub s 15,66 % získaných hlasů a se 7 mandáty. Třetí v pořadí skončila ODS s 10,26 % a 5 získanými mandáty. Těsně za ní se umístila Česká pirátská strana, která obdržela 10,20 % hlasů a

stejný počet mandátů jako ODS. Následují politická uskupení s jednociferným procentuálním ziskem hlasů. Konkrétně Změna pro Hradec a Zelení obdržela 6,84 % hlasů a získala 3 mandáty v zastupitelstvu města. Dále Koalice pro Hradec 6,77 % hlasů a 3 mandáty. Poslední strana, která obsadila místa v zastupitelstvu, byla KSČM s 6,14 % a 3 získanými mandáty (ČSÚ, 2018). Jiné kandidující strany či uskupení nezískaly žádný mandát v zastupitelstvu města.

Graf 7 Výsledek voleb do zastupitelstva města Hradec Králové (2018)

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

4.1.6 Politický vývoj 2018 - 2021

Po volbách v roce 2018 vznikla ve vedení města Hradce Králové po poměrně složitých jednáních koalice mezi hnutím ANO 2011, ODS a uskupením Změna pro Hradec a Zelení (Zaz), přičemž pozici primátora města neobsadilo vítězné ANO 2011, ale v rámci vyjednávání o sestavení povolební koalice, tato pozice připadla ODS³⁸ a vítěz voleb se spokojil s pozicí 1. náměstka primátora. Funkce náměstka primátora připadla i uskupení Změna pro Hradec a Zelení. Původně však vyjednávání vypadala jinak a zdálo se, že

³⁸ Primátorem města Hradec Králové je aktuálně Alexandr Hrabálek, prof. PharmDr., Csc. z Občanské demokratické strany.

vítězné ANO 2011 skončí v opozičních lavicích. Do hry o sestavení koalice a o post primátora se vložil také Hradecký demokratický klub, který se netajil ambicemi vítěze voleb poslat do opozičních lavic (Hradecký deník, 2018). Nakonec se však ustavila výše uvedená koalice.

Už od konce roku 2019 to však v koalici vypadalo na rozvrat. Po určitém útlumu a uklidnění situace, vztahy v koalici znovu eskalovaly, což vyvrcholilo vypovězením koaliční smlouvy ze strany ZaZ v závěru roku 2020 (Idnes.cz, 2021). Nicméně zástupci tohoto uskupení neodstoupili ze svých pozic v městské radě.

Jádrem sporu nebyl nějaký konkrétní dominantní problém či skandál. Jednalo se spíše o osobní neshody a averze včetně snahy mít vliv na jednotlivé odbory magistrátu, což mělo dopad i na odchody některých klíčových a vysoce postavených úředníků včetně pozastavení důležitých projektů a investic města (Idnes.cz, 2021).

Pnutí v koalici využívala ODS k vyjednávání o sestavení nové koalice, která by byla bez ANO 2011. Podobné pokusy byly ale patrné již od jara 2020 (Idnes.cz, 2021).

Ještě v lednu 2021 se na vedení města podíleli zástupci Změny pro Hradec a Zelení, kteří ze svých pozic neodstoupili a nepodařilo se je ani odvolat, ačkoliv reálně již de facto byli v opozici (Hradecký deník, 2021). Jádrem dalšího sporu se stala v podstatě neschopnost zastupitele ZaZ odvolat z funkcí v radě města, což se povedlo až na konci února 2021 na třetí pokus (Hradecký deník, 2021).

Po vleklých jednáních s opozičními stranami a uskupeními, jejichž zástupci usedli v zastupitelstvu, byla v březnu 2021 situace taková, že se nepodařilo sestavit většinovou koalici a existovala zde koalice menšinová ANO 2011, ODS s určitou podporou KSČM (Idnes.cz, 2021).

4.2. Dotazníkové šetření – volební chování obyvatel města Hradec Králové

4.2.1 Metodologie

Jedná se o kvantitativní výzkum, pro který byla jako nejvhodnější technika k získání relevantních dat zvoleno dotazníkové šetření, které směřovalo na obyvatele krajského města Hradec Králové s aktivním volebním právem, kteří se účastnili voleb do zastupitelstva obce v roce 2018. Samotný dotazník byl distribuován prostřednictvím

elektronické komunikace e-mailu, respektive tímto způsobem byl respondentům zaslán link pro vyplnění dotazníku na stránkách www.surveo.com. E-mail obsahoval oslovení, a také žádost o distribuci dále.

Dotazník se skládal ze 16 otázek, přičemž 15 otázek bylo uzavřených a 1 otázka otevřená. Respondenti měli možnost zvolit vždy jednu konkrétní odpověď u dané otázky. Otázka, která byla otevřená, umožnila respondentům určitou konkretizaci a vyjádření postoje³⁹. Otázky v dotazníku byly koncipovány tak, aby v rámci výzkumu poskytl informace, na základě kterých bude možné dojít k výzkumnému cíli této práce a zodpovězení stanovených výzkumných otázek. Úvodní dvě otázky v dotazníku byly svým způsobem selektivní. První část či skupina otázek se dotazovala na samotnou volbu. Například z pohledu toho, kdy, jak a podle čeho se respondent rozhoduje komu dá svůj hlas. Dále jakým způsobem a koho v definovaných volbách skutečně volil. Druhá část otázek byla poté zaměřena na osobu respondenta z hlediska jeho charakteristik jako je pohlaví, vzdělání, rodinný stav, věk, aj., a také na identifikaci respondentova socioekonomického postavení.

4.2.2 Způsob získávání a sběru dat

Link na vyplnění dotazníku byl distribuován prostřednictvím e-mailu. Celkem bylo získáno 227 respondentů, kteří měli na území města Hradec Králové trvalé bydliště a zúčastnili se voleb do zastupitelstev obcí v roce 2018. Otázky uvedené v dotazníku byly sestaveny a formulovány tak, aby byly srozumitelné, jasné, a také aby vyplňování nezabralo příliš mnoho času, jelikož v opačném případě by zřejmě byla ochota dotazovaných respondentů k vyplnění dotazníku spíše nízká a míra návratnosti v podobě relevantních dat by klesla. Odhadovaný čas k vyplnění je zhruba deset až patnáct minut. Struktura otázek byla koncipována i s ohledem na to, aby na respondenta nebyly kladeny přílišné nároky.

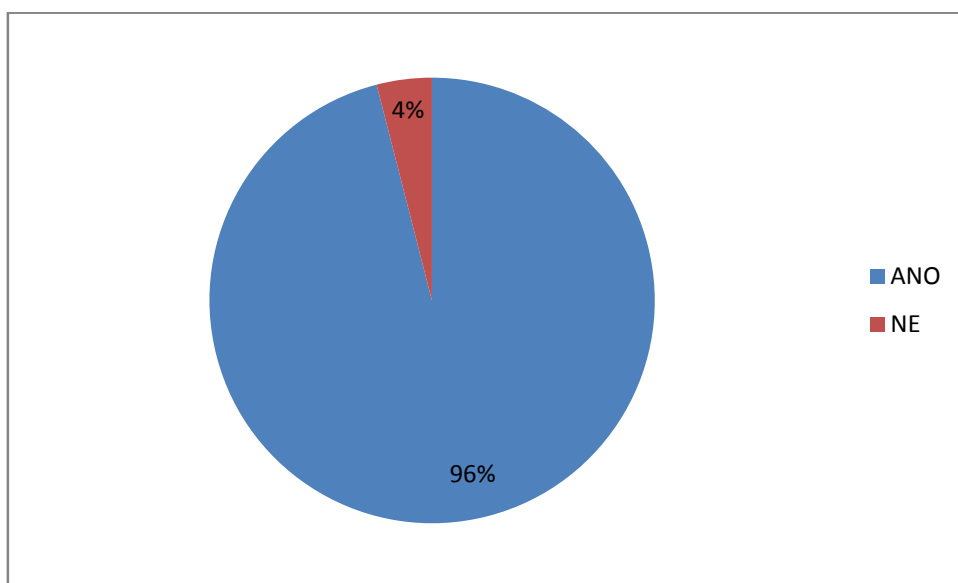
Součástí byl i úvodní oslovovací dopis, který je také přílohou této práce, a ve kterém bylo v krátkosti uvedeno jednak samotné oslovení respondenta s žádostí o vyplnění a případnou distribuci dále. Byl také uveden důvod oslovení k vyplnění dotazníku a vysvětlení toho, k čemu mají být získaná data použita.

³⁹ Více viz komentář u samotné otázky níže.

4.2.3 Získaná data z dotazníkového šetření

Tato část diplomové práce se zabývá získanými daty z dotazníkového šetření. Každá jednotlivá otázka z dotazníku, respektive výsledky, jsou zde promítnuty do podoby grafu⁴⁰ včetně komentáře. Grafy byly zpracovány za pomoci nástroje MS Excel 2007. Odpovědi respondentů jsou promítnuty do tzv. výsečových grafů s příslušným procentuálním vyjádřením zastoupení odpovědí od respondentů na jednotlivé otázky. Procentuální hodnoty jsou případně zaokrouhleny na jedno desetinné místo a upraveny tak, aby jejich součet dával celkově 100 %. V tomto případě se jedná jen o nepatrné a zanedbatelné zkreslení ve vyjádření hodnot získaných dat, přičemž tímto je sledována logická struktura takového grafu a přehlednost.

Graf 8 Máte na území města Hradec Králové trvalý pobyt?

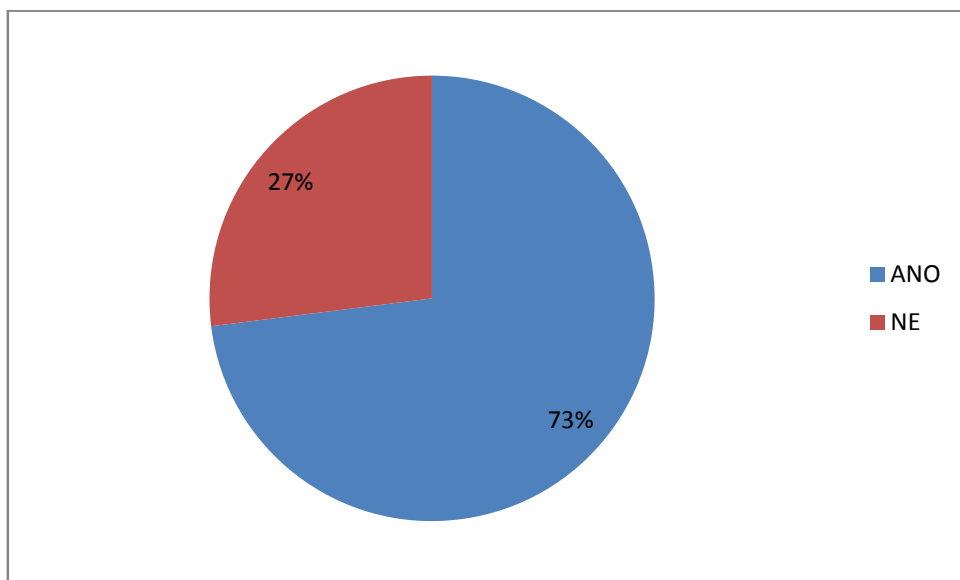

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Z této první otázky jasně vyplývá, že se podařilo v drtivé většině oslovit respondenty, kteří mají své trvalé bydliště na území města Hradec Králové. Oslovení respondenti samozřejmě již byli kontaktováni s určitým zamýšleným stavem ohledně jejich trvalého bydliště, nicméně nelze vyloučit, že by byli osloveni i respondenti také s jiným místem trvalého pobytu, což hned tato první otázka eliminovala.

⁴⁰ Číslování grafů je odvislé od celkového počtu grafů již dříve uvedených v diplomové práci. Struktura pořadí je tedy taková, že první graf v této kapitole odpovídá první otázce uvedené v dotazníku, atd. Nicméně číslování grafů odpovídá celkovému počtu a pořadí grafů v rámci celé diplomové práce.

Graf 9 Zúčastnil/a jste se v roce 2018 v Hradci Králové voleb do zastupitelstev obcí?

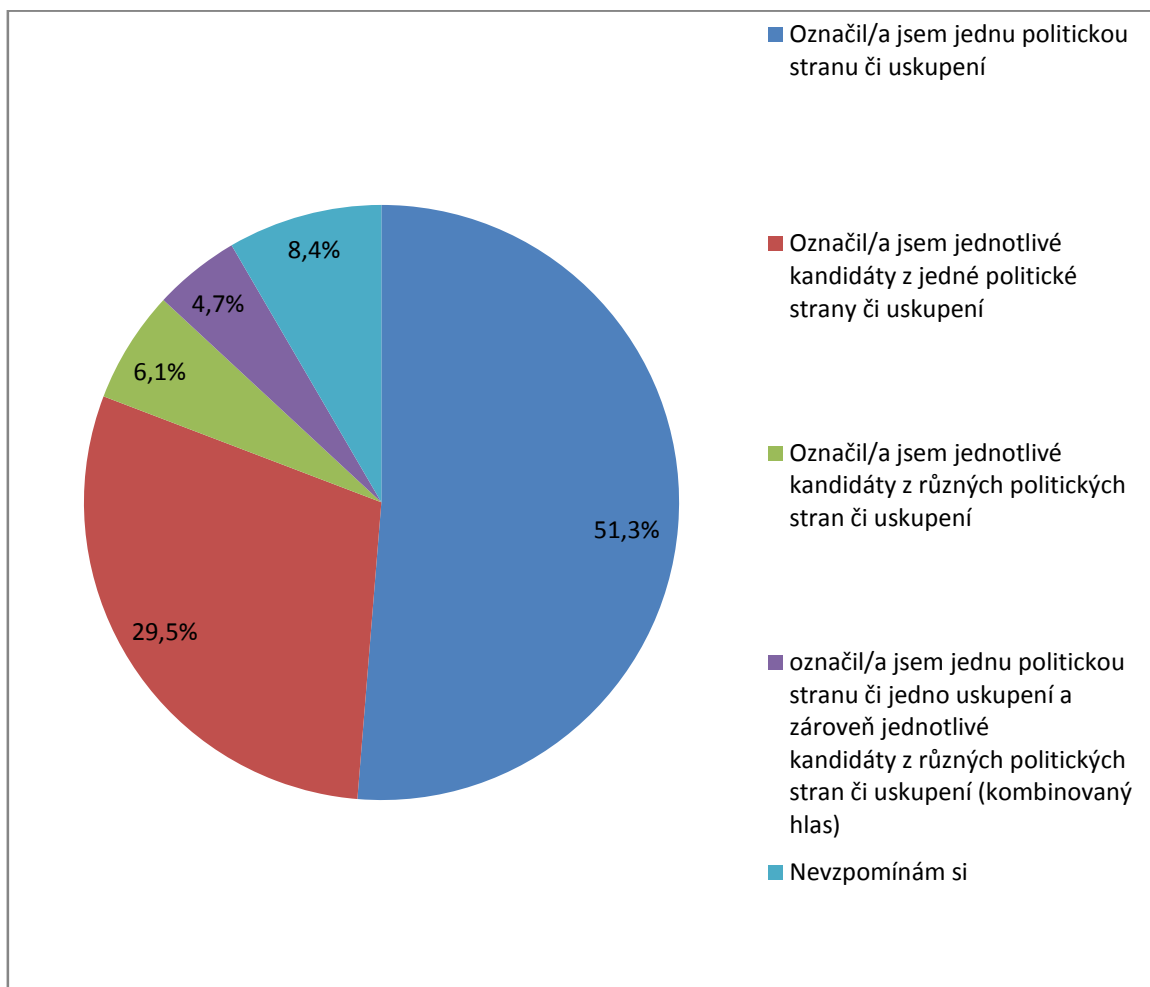
Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Lze konstatovat, že se podařilo oslovit v rámci dotazníkového šetření velké množství respondentů, kteří se těchto voleb zúčastnili, což je beze sporu jedním z pozitivních předpokladů pro zpracování dostatečného množství relevantních dat.

V dalších částech dotazníkového šetření bylo tedy již pracováno pouze s daty od respondentů, kteří byli na území města Hradec Králové přihlášení k trvalému pobytu a také se zúčastnili voleb do zastupitelstev obcí v roce 2018⁴¹.

⁴¹ Celkem se jedná tedy o již zmíněný vzorek v počtu 227 respondentů.

Graf 10 Jakým způsobem jste při těchto volbách hlasoval/a?

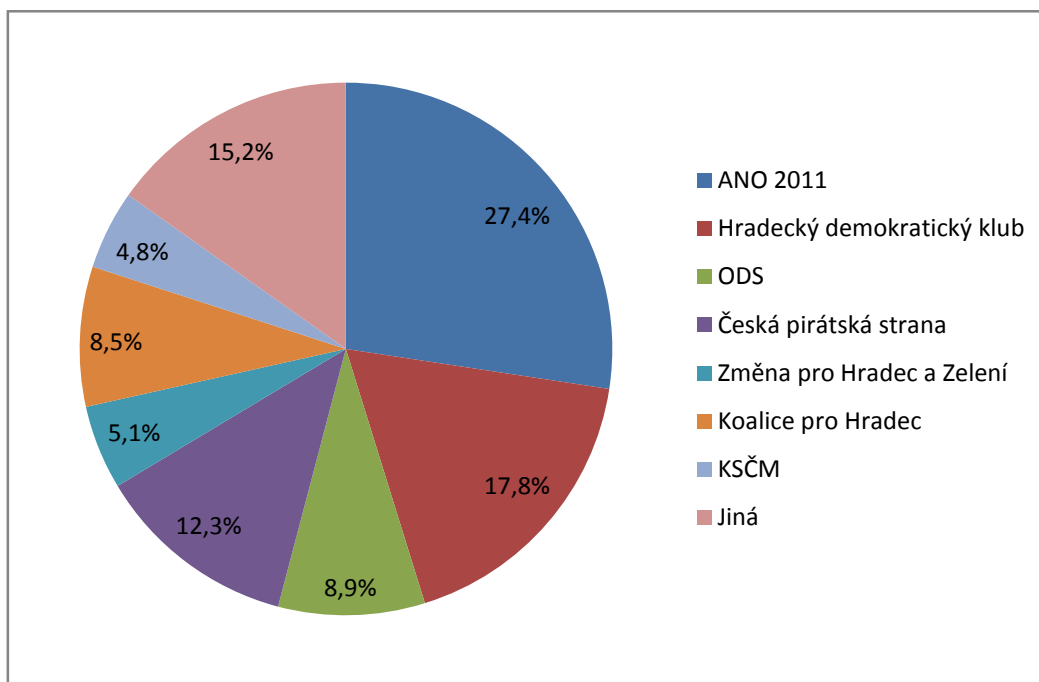

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

V této otázce bylo více uvedených možností, které se týkaly způsobu provedení samotné volby ze strany respondentů. Z uvedeného grafu je zřejmé, že více než polovina respondentů při volbách volila tím řekněme nejjednodušším způsobem a to prostou volbou jedné politické strany či uskupení. Respondenti nevyužívali ve velké míře možnost tzv. panašování⁴². Zajímavé je, že přes 8 % respondentů na tuto otázku odpovědělo „nevzpomínám si“, což lze přičíst tomu, že konání tohoto dotazníkového šetření se uskutečnilo s určitým časovým odstupem od konání samotných voleb.

⁴² Možnost označení kandidátů napříč kandidujícími stranami.

Graf 11 Pro jakou volební stranu či uskupení jste hlasoval/a? V případě, že jste označil/a kandidáty z různých politických uskupení, uveďte stranu, kde jste označil/a nejvyšší počet kandidátů.

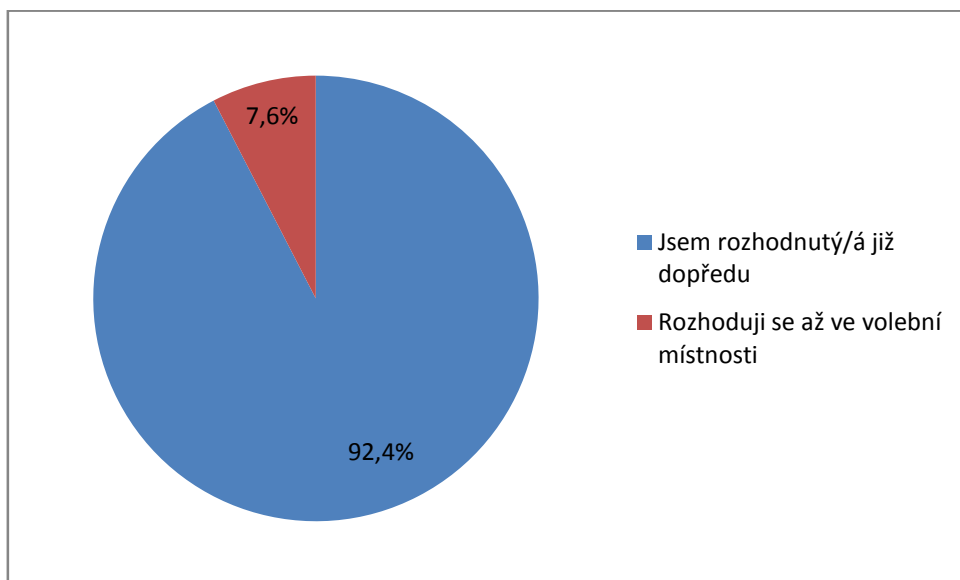
Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

V nabídce měli respondenti možnost zvolit buď strany, které usedly v zastupitelstvu města po volbách v roce 2018⁴³. V případě, že ve volbách dali svůj hlas subjektu, který se neprobojoval do zastupitelstva, měli respondenti možnost zaškrtnout, že volili jinou stranu či subjekt. Výsledky šetření do značné míry odpovídají samotným volebním výsledkům. Nicméně jsou zde určité výkyvy. Hned u vítěze voleb ANO 2011 vyšlo v dotazníkovém šetření, že jej volilo zhruba o 3,5 % více respondentů výzkumu než byly skutečné celkové volební výsledky. Nezanedbatelný je také pokles u ODS a naopak navýšení u České pirátské strany oproti výsledkům voleb.

Samozřejmě nelze očekávat, že tato otázka v rámci dotazníkového šetření a její výsledky budou přesně kopírovat výsledek voleb. Nicméně je možné konstatovat, že ve vzorku respondentů není nějaká vyšší míra nepřesnosti oproti volebním výsledkům.

⁴³ Viz kapitola č. 4.1.5.

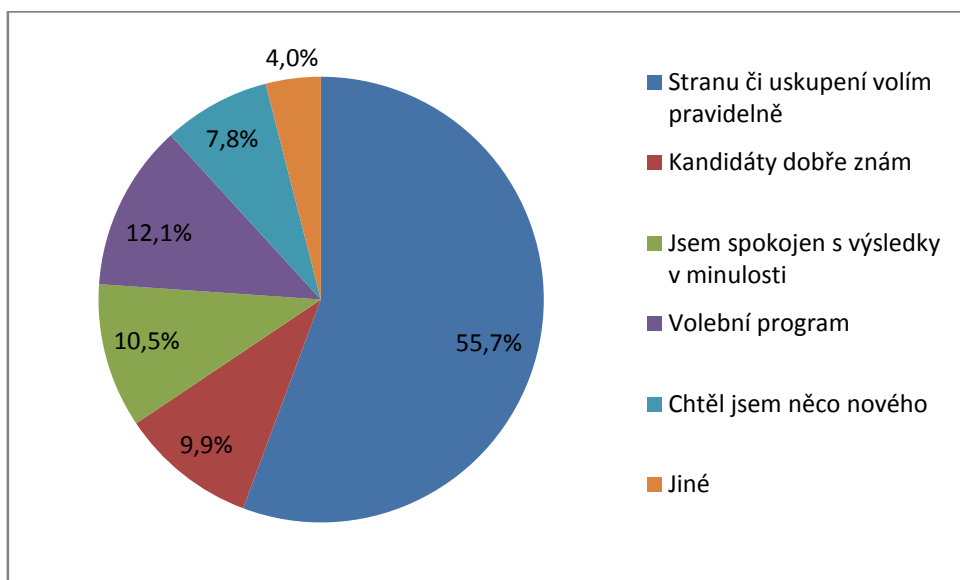
Graf 12 Kdy jste se rozhodl/a o tom, koho budete volit?

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Z šetření je patrné, že naprostá většina voličů o své volbě má již jasno předem a nenechává své rozhodnutí na poslední chvíli do volební místnosti.

Graf 13 Podle čeho jste se při své volbě rozhodoval/a především?

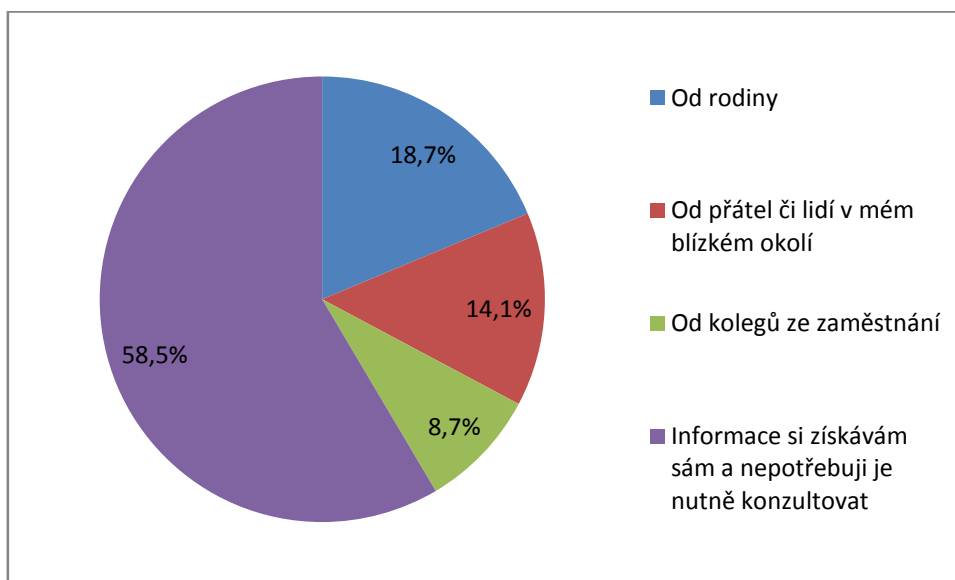

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

V této otázce měli respondenti opět možnost volit z více uvedených možností a měli zvolit jednu konkrétní odpověď. Nejčastěji byla zastoupena odpověď, že stranu daný respondent volí pravidelně. Tuto možnost uvedlo 55,7 % respondentů. Přes 12 %

dotázaných se pak rozhodovalo podle volebního programu a 10,5 % respondentů uvedlo, že bylo spokojeno s výsledky v minulosti. Skutečnost, že kandidáta dobře zná zvolilo jen 9,9 % lidí a jen necelých 8 % volilo stranu s očekáváním nějaké změny.

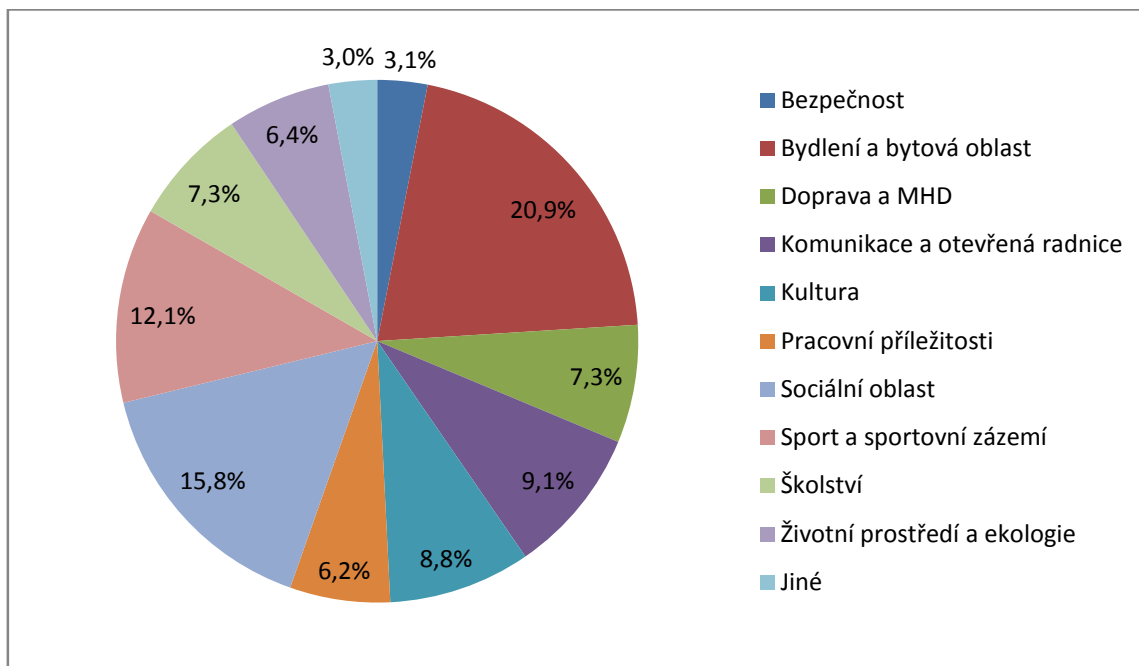
Graf 14 Informace pro rozhodnutí, které na Vás mají vliv nejvíce získáváte?

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Tato otázka zodpovídá, jakým způsobem respondenti získávali z jejich pohledu relevantní informace, které pak ovlivňovaly jejich rozhodnutí samotné volby. Respondenti měli možnost zvolit jednu ze čtyř uvedených možností. V 58,5 % případů bylo odpovědí, že si respondent informace získává sám, a že je nepotřebuje konzultovat. Se značným odstupem bylo druhou nejčastější odpovědí, že toto je řešeno v rámci rodiny, nicméně se jednalo pouze o 18,7 % případů.

Graf 15 Uved'te jednu oblast, kterou by měli nově zvolení zastupitelé z Vašeho pohledu řešit prioritně?

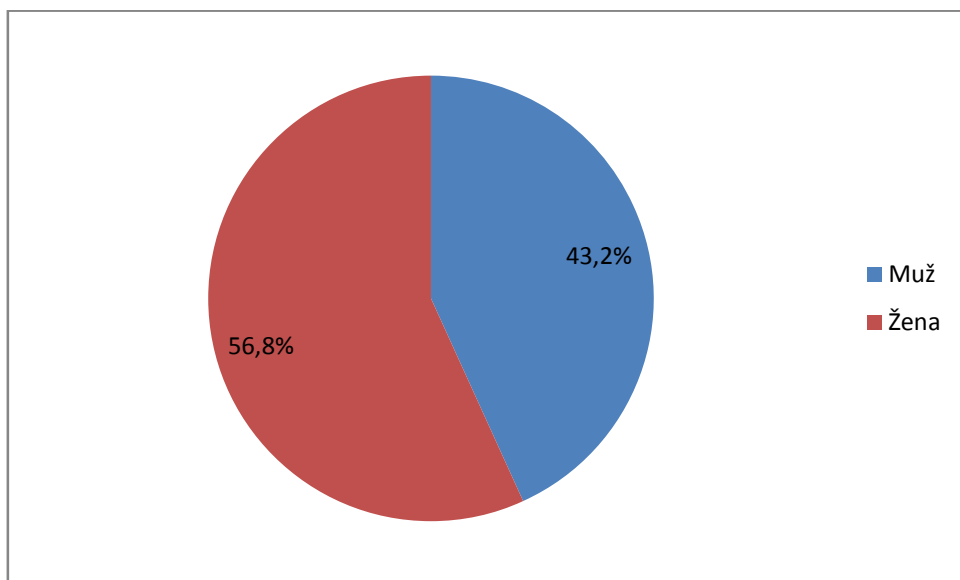
Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Otázka byla zaměřena na postoj respondentů z hlediska jejich názoru na naléhavost řešení určité oblasti, na kterou by se noví zastupitelé měli prioritně po volbách zaměřit. Bylo zde větší množství uvedených možností, ze kterých respondenti mohli vybírat. Přesto byla uvedena možnost zvolit pouze jednu oblast. Důvodem je zjištění skutečně nejvíce prioritního tématu, které daný respondent považoval za nezbytné pro řešení ze strany města. Dalším důvodem koncipování této otázky v této podobě bylo zajištění určité časové nenáročnosti pro respondenty, a tedy návratnosti vyplněných dotazníků a získání dostatečného množství dat. Z odpovědí je zřejmé, že naprostá většina respondentů byla schopna identifikovat některou z uvedených oblastí, ale z odpovědí je patrné, že mezi respondenty nepanovala ve větší míře shoda na problémové oblasti v Hradci Králové.

Jako další navazovala otevřená otázka, kde respondenti měli možnost uvést nějaké konkrétní téma, které je z jejich pohledu ve městě problémové. Jednalo se o určitou konkretizaci předešlé otázky⁴⁴.

⁴⁴ Více uvedeno v kapitole č. 4.2.4.

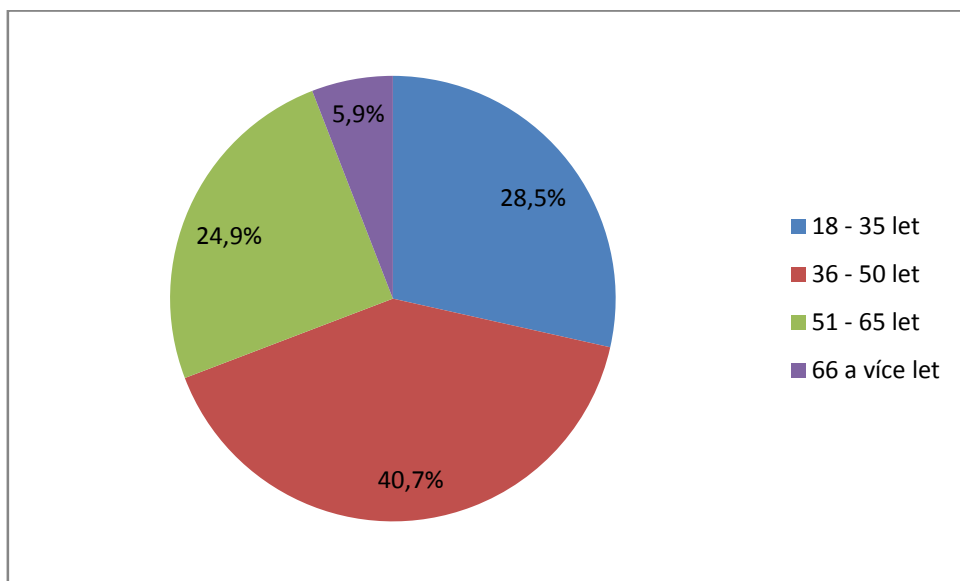
Graf 16 Jaké je Vaše pohlaví?

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Do dotazníkového šetření se zapojilo větší množství žen než mužů. Tento poměr je tedy částečně nevyrovnaný. Nicméně nejedná se o nějaké řádově vyšší zastoupení žen a tedy lze konstatovat, že vzorek respondentů je i v tomto případě relevantní a není významně zkreslený.

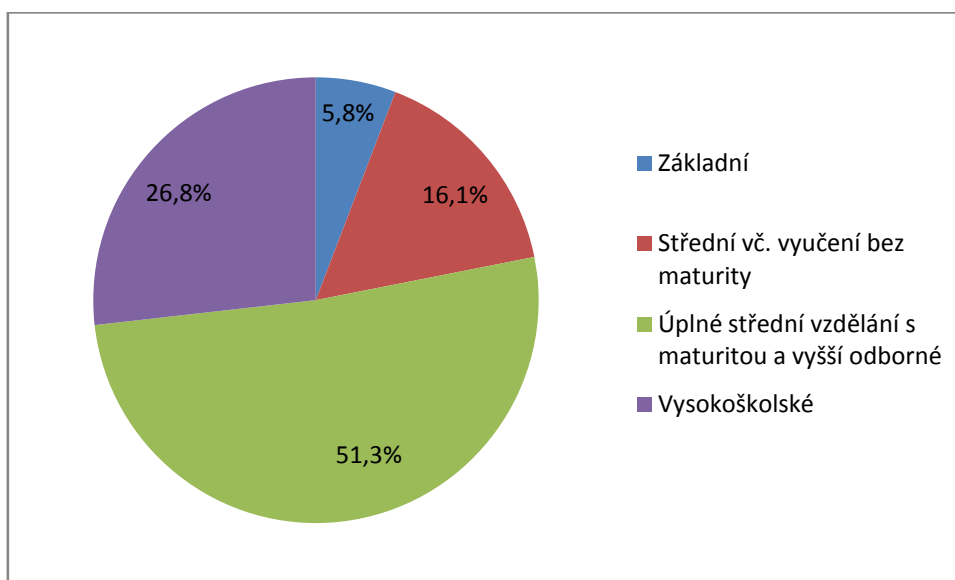
Graf 17 Do jaké věkové kategorie patříte?

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Věkové rozložení respondentů bylo rozděleno do 4 kategorií dle uvedeného věkového rozhraní. Jak vyplývá z tohoto grafu, nejvíce je zastoupena věková skupina 36 – 50 let a to více než 40 %. Věkové skupiny 18 – 35 let a 51 – 65 let jsou zastoupeny v podobném počtu. Nejvíce se vymyká kategorie nad 66 let, kde její zastoupení v šetření není ani 6 %, což může být také dáno zvolenou formou distribuování a vyplňování dotazníku, která byla výlučně za pomoci nástroje elektronické komunikace, kdy tato věková skupina zmíněné nástroje používá méně než je tomu u věkových skupin mladších.

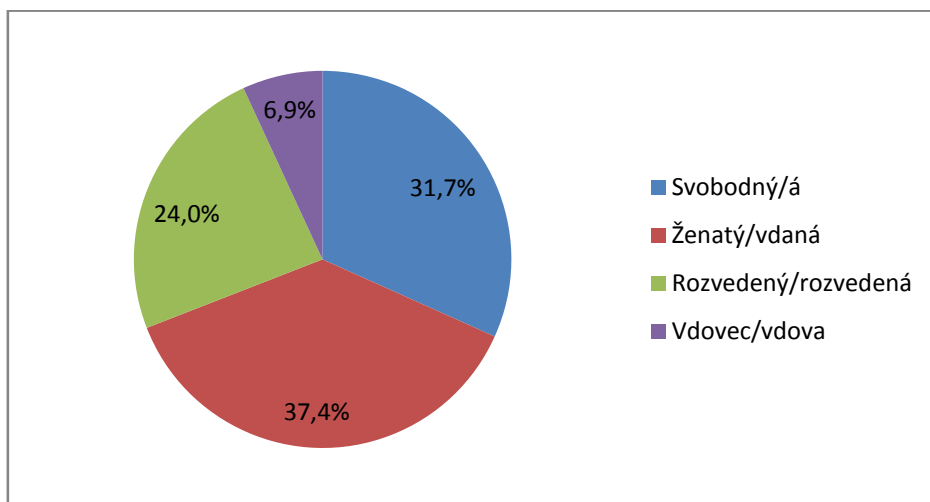
Graf 18 Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Pro potřeby dotazníkového šetření byli respondenti dotazováni na nejvyšší dosažené vzdělání, které bylo rozděleno do čtyř kategorií. Z šetření vyplývá, že nejvíce, a to nadpoloviční většinou, byla zastoupena kategorie úplné střední vzdělání s maturitou a vyšší odborné. Druhé nejvíce zastoupené vzdělání u respondentů je vysokoškolské, což může být překvapivé. Na druhou stranu to ukazuje na zájem o volby u respondentů se středním a vyšším vzděláním. Relativně marginálně jsou zastoupeni respondenti se základním vzděláním a to s necelými 6 %. Toto rozložení ne zcela koresponduje se vzdělanostní strukturou obyvatel a značí již zmíněný fakt, že vzdělání je určitým indikátorem samotné ochoty zúčastnit se voleb v tomto případě komunálních.

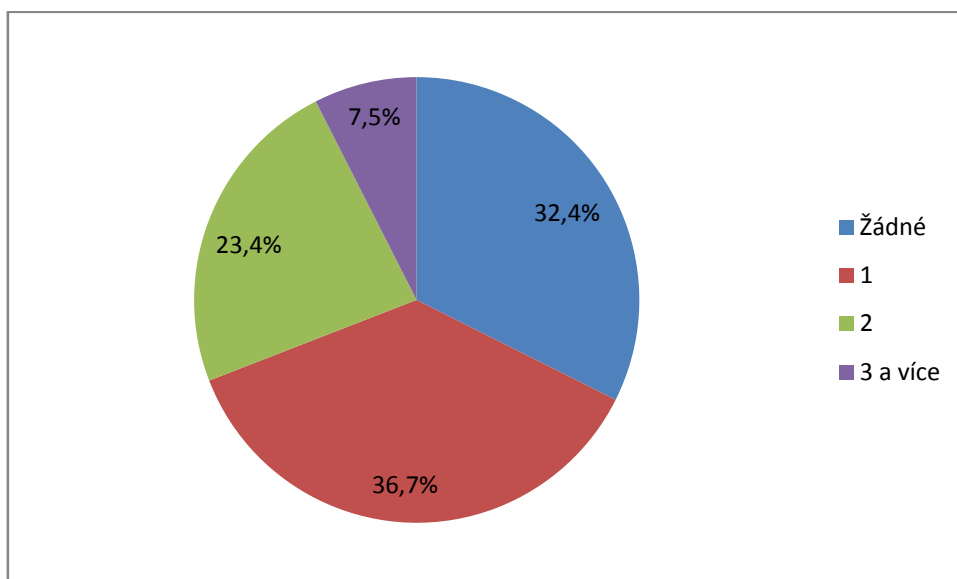
Graf 19 Jaký je Váš rodinný stav?

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Nejvyšší počet respondentů mělo manžela či manželku, další v pořadí co do nejčastějších odpovědí byli svobodní a třetí ti, kteří se již rozvedli, ale znovu nevstoupili do manželství. Nejnižší míra zastoupení je u kategorie ovdovělých, což je dáno i nižší mírou zastoupení respondentů seniorského věku, u kterých je tento status možné předpokládat častěji než u jiných věkových kategorií.

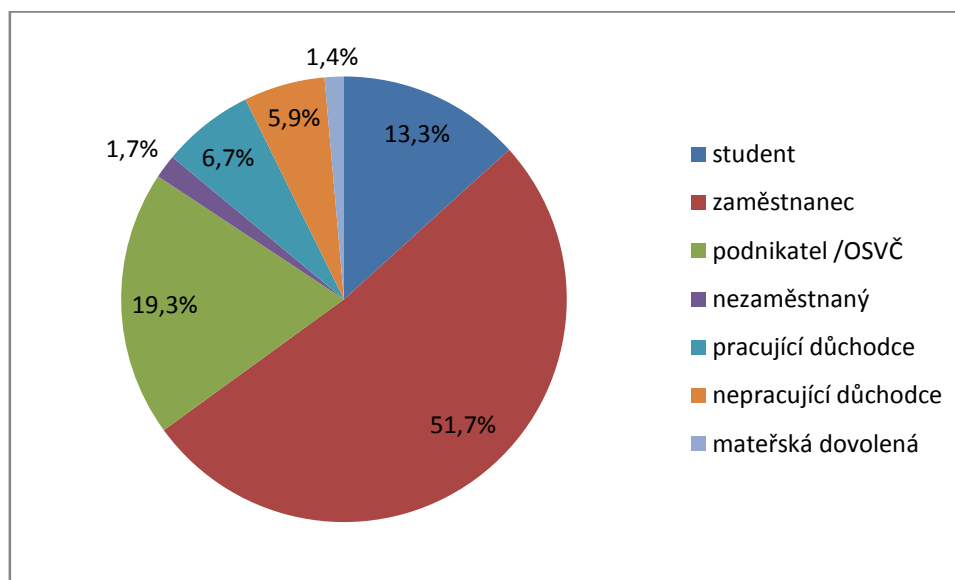
Graf 20 Kolik máte dětí, kteří s Vámi žijí ve společné domácnosti?

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Dle tohoto grafu vycházejícího z dotazníkového šetření je patrné, že mezi respondenty byla nezanedbatelná část, která nepečuje v domácnosti o žádné dítě či děti. Nejvyšší procento zastoupených respondentů však pečovalo o 1 dítě.

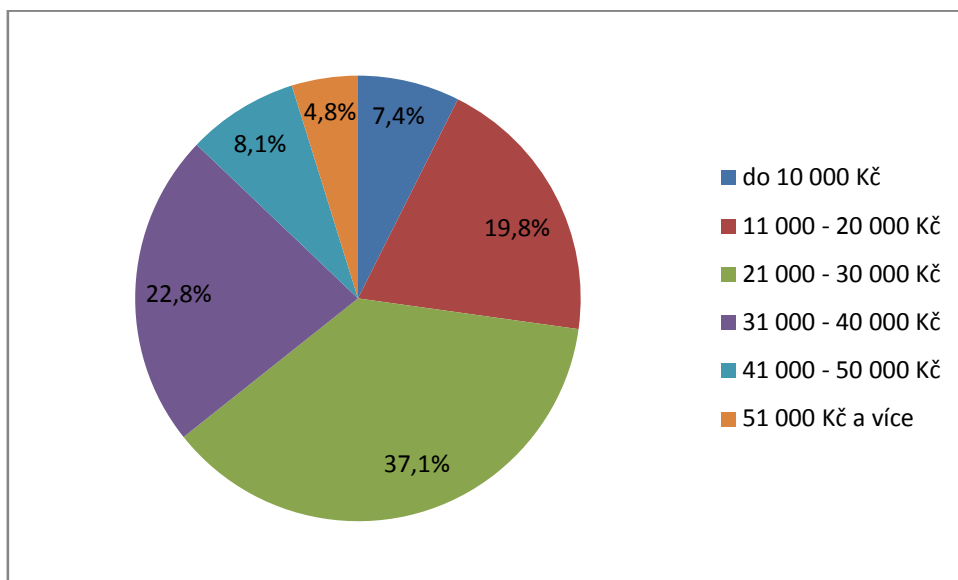
Graf 21 Jaké je Vaše ekonomické postavení?

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Více než polovina respondentů je v zaměstnaneckém poměru a téměř jedna pětina pak vykonává ekonomickou činnost jako podnikatel nebo OSVČ. Respondenti v aktivním ekonomickém postavení a v produktivním věku tedy představují více než 70 % z celkového počtu respondentů, kteří se zúčastnili šetření. Zhruba 13 % uvedlo, že jsou důchodci, přičemž možná částečně překvapující je fakt, že je zde mírná převaha důchodců, kteří jsou stále pracující. Zastoupení důchodců se zde může jevit jako překvapující v kontrastu s otázkou ohledně věkové struktury, kde kategorii 66 a více let uvedlo necelých 6 % respondentů. Z tohoto je možné dovodit, že ve zkoumaném vzorku se jednalo o respondenty spíše v dolní hranici takto ohraničené věkové struktury, čemuž by odpovídala i již zmíněná převaha pracujících důchodců, u nichž lze očekávat, že s nižším věkem se zvyšuje procento ekonomicky aktivních seniorů. Marginální procentuální zastoupení je pak u osob na mateřské dovolené a nezaměstnaných. Relativně silnou skupinou jsou také studenti, konkrétně byli zastoupeni ze 13,3 % z celkového počtu respondentů.

Graf 22 Jaký je Váš čistý měsíční příjem?

Zdroj: Dotazníkové šetření, vlastní zpracování

Poslední otázka dotazníkového šetření byla zaměřena na zjištění finanční situace a postavení respondentů z hlediska jejich čistých měsíčních příjmů, což také indikuje určitý sociální status či socioekonomické postavení. Respondenti na základě tohoto kritéria byli rozděleni do 6 kategorií. Jak se dalo očekávat, na krajích pomyslného spektra se jedná o nízké jednociferné procentuální hodnoty a nejvíce jsou zastoupeni respondenti s čistým měsíčním příjmem do 30 000 Kč, kdy toto uvedlo 37,1 % respondentů. Následuje 22,8 % těch, kteří uvedli, že mají čistý měsíční příjem od 31 000 Kč do 40 000 Kč, což se může jevit částečně jako neočekávaně vysoké zastoupení této příjmové skupiny.

4.2.4 Shrnutí výsledků a interpretace výzkumu

Jak již bylo uvedeno, do výzkumu bylo zahrnuto 227 respondentů, kteří měli trvalé bydliště v Hradci Králové a zúčastnili se voleb do zastupitelstev obcí v roce 2018.

Samotné výsledky voleb, které jsou výrazem vůle voličů, byly prezentovány v kapitole č. 4.1.5. Ve výzkumu se ukázalo, že vzorek respondentů samozřejmě ne zcela přesně kopíruje výsledky volebního klání, což není možné ani očekávat. Ačkoliv byly ve výsledcích šetření určité odchylky od volebních výsledků, byl zkoumaný vzorek poměrně věrným odrazem konečných výsledků voleb do zastupitelstev obcí v Hradci Králové.

V dotazníkovém šetření bylo zastoupeno větší množství žen než mužů. Konkrétně se jednalo o 56,8 % žen a 43,2 % mužů, což ne zcela odpovídá reálnému procentuálnímu zastoupení pohlaví v Hradci Králové. Z toho pohledu se jedná o zastoupení do určité míry nevyrovnané. Nicméně nejedná se o nepoměr v takové výši, který by zásadním způsobem znehodnotil výsledky šetření.

Respondenti dále uvedli, že ve značné míře byli již rozhodnuti, komu dají svůj hlas ještě před tím, než se vypravili k samotné volbě do volebních místností. Konkrétně 92,4 % dotázaných uvedlo, že se rozhodovalo předem, což je naprostá většina, jelikož pouze 7,6 % se rozhodovalo až ve volební místnosti.

Co se týká způsobu, jakým respondenti v komunálních volbách v roce 2018 hlasovali, tak více než polovina respondentů při volbách volila přímo pouze jednu politickou stranu či uskupení. V součtu s 29,5 % dotázaných, kteří sice využili možnost volit jednotlivé kandidáty, ale pouze v rámci jednoho uskupení, můžeme konstatovat, že více než 80 % respondentů volilo přímo jednu stranu nebo kandidáty v rámci jedné strany, což je výrazná většina oproti těm, kteří využili dalších možností, kterými lze v tomto typu voleb hlasovat. Zmíněné ukazuje na určitou konzistentnost či spíše konzervativní přístup respondentů k možnostem způsobu hlasování. Může to být i odrazem určité složitosti jiných způsobů hlasování z pohledu samotných voličů.

Oblastí, která byla dle respondentů nejdůležitější, a kterou by se mělo nové zastupitelstvo prioritně zabývat, byla problematika bydlení, kdy tuto oblast uvedlo 20,9 % dotázaných. Ačkoliv je tento problém v České republice obecně ve společnosti v posledních letech známý a relativně hojně diskutovaný, tak výsledek přes 20 % se může jevit skutečně jako vysoký. Druhou nejvíce zastoupenou odpovědí byla oblast sociální, kterou uvedlo 15,8 % dotázaných. Třetí nejčastěji uváděnou oblastí byl sport a sportovní zázemí, kdy ji uvedlo 12,1 % respondentů. Ostatní oblasti jako je například životní prostředí, doprava či bezpečnost, nebyly vnímány respondenty v Hradci Králové jako tolik problematické, že by vyžadovaly prioritní řešení. Zajímavé je, že výsledky otevřené otázky, která na tuto předcházející navazovala, a která umožňovala konkrétní vyjádření přímo nějakého tématu, jenž je z pohledu respondentů v Hradci Králové problémové, ne zcela korespondovaly s výsledky předešlé otázky. Dokonce 13,2 % dotázaných uvedlo, že je nutná rekonstrukce fotbalového či všesportovního stadionu, což je poměrně značné zastoupení této odpovědi v otevřené otázce. Nicméně je pravdou že fotbalový stadion je dlouhodobě v Hradci Králové kontroverzní projekt, který je stále pouze ve fázi příprav a

studií s jejich následným rušením. 11 % uvedlo, že je nutná výstavba nových bytů⁴⁵ a 10,5 % respondentů uvedlo zvýšení kapacity sociálních služeb a ubytování pro seniory. Jelikož tato otázka byla otevřená, samozřejmě se vyskytovaly různé slovní modifikace či názvy. Avšak bylo zřejmé, že se jedná o konkrétní problém, který chtěli respondenti vyjádřit a zdůraznit. Další témata, projekty, či konkrétní problematiky byly zastoupeny v jednociferném či menším procentuálním vyjádření. Z těchto dvou otázek však lze usuzovat, že v Hradci Králové je možné identifikovat určité oblasti či konkrétní projekty, kdy na nutnosti jejich řešení v nějaké míře existuje shoda. Určitá politická témata a politický život v Hradci Králové byl identifikován nejenom v rámci představování volebních programů, ale také právě ze zjištěných dat z tohoto dotazníkového šetření.

Ve výzkumném vzorku byla pozorována závislost mezi ustanovením zastupitelstva obce v Hradci Králové prostřednictvím voleb, jejich výsledků a proměnnými z hlediska podoby sociální struktury, charakteristiky a socioekonomického postavení respondentů.

Vítězné ANO 2011 mělo nejčastější zastoupení u respondentů ve věkové kategorii 51 až 65 let a také 36 až 50 let, kdy respondenti z hlediska vzdělání byli z kategorie střední včetně vyučení bez maturity a také úplné střední vzdělání s maturitou a vyšší odborné. Zároveň respondenti, kteří volili ANO 2011, byli často zaměstnanci spíše s nižšími či průměrnými čistými měsíčními příjmy v porovnání s ostatními respondenty. Zajímavé je, že ti, kteří podpořili ANO 2011, často uváděli, že v domácnosti s nimi žijí 2 děti a nebo žádné, ale na druhou stranu, také byly zastoupeny odpovědi, které uváděly počet 3 a více dětí. Ne však ve velké míře.

Hradecký demokratický klub podporovali zejména lidé ve věku 18 až 35 let nebo v kategorii 36 – 50 let se středním nebo vysokoškolským vzděláním a typickým podporovatel byl zaměstnanec či podnikatel s příjmem 31 000 Kč až 40 000 Kč s 1 nebo 2 dětmi žijícími ve společné domácnosti.

Česká pirátská strana se může jevit jako určité nové hnutí či protestní vyjádření spíše mladší generace, což potvrzuje toto dotazníkové šetření, jelikož respondenti byli zejména z řad studentů a podnikatelů či OSVČ a lidí ve věku 18 – 35 let věku s nejvíce středním a vysokoškolským vzděláním. Nejčastěji byli bezdětní či maximálně s 1 dítětem ve společné domácnosti. Zajímavé je, že se jednalo o lidi relativně s nižšími příjmy ve výši

⁴⁵ Je zajímavé, že se jedná o zhruba 10 % méně odpovědí oproti 20,9 % dotázaných, kteří uvedli jako prioritní problematiku bydlení a ukazuje to na určitou nekonzistenci u respondentů u těchto dvou otázek. Na druhou stranu to potvrzuje, že rekonstrukce fotbalového stadionu je skutečně téma, které je v Hradci Králové významné.

21 000 až 30 000 Kč, ale také ve výši 11 000 až 20 000 Kč. Co možná je také částečně na první pohled překvapivé, byli zde poměrně často zastoupeni lidé s příjmem do 10 000 Kč, což však lze vysvětlit podporou u studentů bez nějakých vyšších vlastních příjmů. Ostatní uváděné příjmy je možné ztotožnit s tím, že se jednalo o mladší lidi na začátku své pracovní kariéry, kdy samozřejmě příjem bývá často nižší. Fakt, že respondenti byli také z řad podnikatelů či OSVČ v kombinaci s nižšími příjmy indikuje skutečnost, že šlo spíše o menší či začínající živnostníky nebo podnikatele. Stejně vysvětlení ohledně věku lze uvést u zmíněné proměnné bezdětných či maximálně jedním dítětem v domácnosti.

Podpora ODS byla nejvyšší u středoškoláku a o něco méně u vysokoškoláku ve věku 36 až 50 let, ale také i ve věkové struktuře lidí 51 až 65 let nebyl její výsledek zanedbatelný. Tito lidé pracovali jako podnikatelé či OSVČ, a až v druhé řadě a s výrazným odstupem jako zaměstnanci. Jednalo se o respondenty s vyššími příjmy nejčastěji 31 000 až 40 000 Kč. Nemalá část respondentů uvedla příjmy ve výši 41 000 až 50 000 Kč. Objevili se však zde i respondenti, kteří se zařadili do nejvyšší příjmové kategorie.

Koalici pro Hradec v dotazníku nejčastěji uvedli respondenti, kteří mají vzdělání střední včetně vyučení bez maturity a také úplné střední vzdělání s maturitou a vyšší odborné. Bylo zjištěno, že se jednalo o lidi z obou pólů spektra z hlediska věku, tedy jak mladí 18 až 35 let, tak i lidé 66 a více, což zejména u této starší generace lze vysvětlit tím, že stěžejním politickým subjektem je zde KDU-ČSL. Většinou respondenti nežili v domácnosti s žádným dítětem, méně zde bylo zastoupení u lidí se dvěma dětmi. Co se týká ekonomického postavení tak buď se jednalo o zaměstnance či důchodce. Příjmová hladina byla u respondentů spíše nižší, nejčastěji uváděna ve výši 21 000 až 30 000 Kč, ale také 11 000 až 20 000 Kč.

ZaZ si našla své voliče v rámci respondentů u lidí ve věku především 18 až 35 let, a také 36 a 50 let, kdy zde byli často zastoupeni podnikatelé či OSVČ s vysokými příjmy 41 000 až 50 000 Kč. Méně pak zaměstnanci. Co se týče dětí žijících s nimi v domácnosti, tak zde nelze uvést nějakou dominantní kategorii. Většinou se jednalo o lidi s vysokoškolským vzděláním.

Jako poslední strana, která byla jmenovitě uvedena ve výzkumu, a tedy se dostala do zastupitelstva města, byla KSČM, přičemž zde byli zastoupeni spíše starší respondenti 66 a více let se vzděláním středním včetně vyučení bez maturity a také základním

vzděláním. Respondenti nežili s žádným dítětem ve společné domácnosti. Jednalo se především o důchodce s příjmy 11 000 až 20 000 Kč.

Pokud vyjdeme ze vzorku respondentů a získaných dat prostřednictvím dotazníkového šetření, tak lze konstatovat, že je možné identifikovat konkrétní proměnné z hlediska sociální a demografické struktury či charakteristiky a také socioekonomického postavení voličů. Nejvyšší procento zastoupených z hlediska věku bylo mezi 36 až 50 lety, což jsou lidé spíše ve středních letech v produktivním věku, kteří žijí v domácnosti minimálně s jedním dítětem. Nezanedbatelnou skupinou však byli také respondenti, kteří ve společné domácnosti s žádným dítětem nežijí. Důležitou proměnnou je také již zmíněné socioekonomické postavení, kdy se voleb zúčastnilo více než 51 % zaměstnanců, dále více než 19 % lidí pracujících jako podnikatel či OSVČ a přes 13 % studentů. V převážné většině se jednalo o lidi ekonomicky aktivní, případně ve věku kdy se připravují na své budoucí zaměstnání a ve vzorku je poměrně nízké zastoupení seniorů, což samozřejmě může být do určité míry ovlivněno i způsobem realizace dotazníkového šetření. Nejvíce respondentů, přes 37 % mělo čistý měsíční příjem 21 000 až 30 000 Kč a více než 22 % uvedlo, že se jejich příjem pohybuje v rozmezí mezi 31 000 až 40 000 Kč. Voleb se tedy v rámci zkoumaného vzorku respondentů zúčastnili nejvíce lidé řekněme se středními a středně vyššími příjmy, lidé ekonomicky aktivní se středním a vyšším vzděláním.

Z pohledu rozhodování respondentů o tom, koho budou volit, hrály významnou roli spíše faktory jako je stálost volby dané strany, méně pak volební program či výsledky dřívější práce strany nebo také znalost kandidáta. Nejčastější odpovědí v tomto ohledu byla skutečnost, že respondent stranu volí pravidelně, což uvedlo 55,7 % dotázaných. Se značným odstupem byla druhou nejčastější odpovědí s 12,1 % volba na základě volebního programu.

Na značně autonomní rozhodování u zkoumaného vzorku ukazuje fakt, že 58,5 % respondentů si informace získávalo samo a dále je nepotřebovalo konzultovat. S rodinou toto konzultovalo pouze 18,7 % dotázaných, a ještě méně lidí získávalo informace od přátel či lidí v blízkém okolí nebo kolegů na pracovišti.

V případě zkoumaného vzorku ohledně voleb do zastupitelstev obcí v Hradci Králové konaných v roce 2018 tedy nebyla potvrzena teorie, že kontextuální faktory ovlivňují chování voličů více, než podoba sociální struktury zejména u voleb lokálních či regionálních, zatímco strukturální faktory mají mnohem větší vliv při volbách do celonárodních sborů a v komunálních volbách tedy mají vliv spíše zmíněné místně

kontextuální faktory. Z výzkumu tedy vyplývá, že podoba sociální struktury a proměnné strukturálního charakteru měly v případě tohoto krajského města větší vliv na volební chování a rozhodování voličů.

Nelze samozřejmě zcela říci, že kontextuální faktory neměly žádný či naprosto marginální vliv. Nicméně ve zkoumaném vzorku byly identifikovány jako dominantnější vlivy z již zmíněné charakteristiky sociální struktury a také socioekonomického postavení respondentů. Důležitými proměnnými, které bylo možno ve vzorku pozorovat bylo vzdělání, věková struktura, ale také jejich postavení z hlediska socioekonomického včetně příjmové hladiny. Podařilo se sice identifikovat body, které byly v určité míře označeny respondenty jako problémové⁴⁶. Avšak pokud se podíváme na představený program politických stran a uskupení, tak tyto programy se někdy nejenom v těchto tématech prolínaly či dokonce shodly v nastíněném řešení či naléhavosti realizace, a nebo byly spíše jen obecně zaměřené. Strany se tedy ve volebních programech často shodly na nutnosti řešení dané problematiky, která byla respondenty identifikována ve vyšší míře jako ta z jejich pohledu prioritní. Je jím ona problematika bydlení a bytová či rekonstrukce všesportovního stadionu. Je pravdou, že ve volebních programech bylo možno nalézt některé body, jenž danou stranu odlišovaly od ostatních, nicméně tyto oblasti nebyly identifikovány voliči jako důležité. Navíc, podle volebního programu se rozhodovala relativně malá část respondentů. Určitá nová, odlišná témata představili například Piráti. U jejich voličů však byla zcela zřejmá strukturální proměnná, kde ovlivňujícím faktorem byl mimo jiné věk a příjmová hladina. Jednalo se především o mladší lidi a zároveň se středním nebo vyšším vzděláním v rámci zkoumaného vzorku.

Nejvyšší zastoupení měli obecně respondenti, kteří volili stranu pravidelně, a kteří si informace pro své rozhodnutí nejčastěji získávali sami. Neměli potřebu nějaké konzultace v rámci svého okolí.

5 Diskuze

Tato část diplomové práce určitým způsobem navazuje nejenom samozřejmě na předešlé kapitoly, které se týkaly dotazníkového šetření a interpretace výsledků výzkumu, ale jsou zde použity všechny podstatné uvedené informace a zjištění jak z částí

⁴⁶ Například otázka bydlení nebo sportovní zázemí s důrazem na dostavbu fotbalového stadionu.

teoretického ukotvení práce, tak dalších uvedených faktů týkajících se Hradce Králové, voličů a volebního chování, politických stran, aj.

Výzkum měl určité limity. Bylo zjištěno, že ve vzorku respondentů se objevilo nižší zastoupení lidí z věkové kategorie seniorů a naopak poměrně vysoké zastoupení lidí řekněme se středně vyššími příjmy, přičemž zejména věková struktura mohla být ovlivněna již zmíněným způsobem provedení dotazníkového šetření, který byl realizován formou zaslání linku na jeho vyplnění prostřednictvím e-mailu. Je možné vést diskuzi o tom či dokonce částečně předpokládat, že když by byl zvolen jiný způsob distribuce dotazníku, např. jeho ponechání nebo rozdávání v listinné podobě na zvolených místech, bylo by zastoupení respondentů z hlediska těchto charakteristik jiné, pravděpodobně vyšší. Nicméně zvolený způsob se osvědčil jako vhodný z hlediska efektivnosti oslovení většího množství respondentů včetně podoby jeho distribuce odpovídající již běžně dostupným moderním technologiím, a také se jednalo v podstatě o jediný možný způsob z pohledu již více než rok trvající situaci co se týče opatření souvisejících s bojem proti šíření nemoci způsobené koronavirem SARS-CoV-2. Z tohoto úhlu pohledu se bezkontaktní způsob oslovení respondentů a distribuce dotazníku jeví jako zcela oprávněný a správný. Je však také možné říci, že jednoduše se komunálních voleb v Hradci Králové v roce 2018 zkrátka zúčastnila takováto část populace, která v určité míře odpovídá zkoumanému vzorku respondentů.

V rámci výzkumu bylo identifikováno, že ve vyšší míře ovlivnily ustanovení zastupitelstva v Hradci Králové proměnné spíše strukturálního charakteru včetně socioekonomického postavení respondentů, než proměnné charakteru místně kontextuálního. U voličského chování se tedy v tomto směru ukázala podobnost více k volbám do celonárodního shromáždění. Zmíněné může být vysvětleno tím, že se jedná o město v českých poměrech velké a tedy, že ony již dříve definované kontextuální faktory, zde jednoduše nemají takový vliv. Teoretický předpoklad o tom, že faktory kontextuální více ovlivňují chování voličů než například podoba sociální struktury, a to zejména právě u voleb lokálních či regionálních, zatímco strukturální faktory mají mnohem větší vliv při volbách do celonárodních sborů, se zkrátka ve zkoumaném případě nedá potvrdit, ale právě naopak spíše vyvrátit. Zároveň je ale zřejmé, že nabízené programy politických uskupení nejsou postavy způsobem, kdy by refletovaly nějaké téma jako naprosto stěžejní a důležité a měly k němu nějakým způsobem vyhraněné postoje. Na druhou stranu, ačkoliv respondenti byli schopni identifikovat některá z jejich pohledu klíčová témata, nejednalo se

o nějakou přesvědčivě výraznou identifikaci takového sporného bodu či oblasti, která by byla z jejich pohledu ve velké míře klíčová a je otázkou, kde je tohoto příčina. Zmíněné by mohlo být předmětem případného dalšího výzkumu, který by byl zaměřen na to, jaké jsou ony důvody, proč volební strany v Hradci Králové formulují program tímto způsobem nebo zda si dělají určitá šetření mezi obyvateli a ty pak používají pro svou kampaň. Stejně tak o důvodech, proč se lidé rozhodují ve značné míře o své volbě ve vyšší míře na individuální úrovni a velká část respondentů nemá potřebu konzultace s okolím, nebo proč právě v Hradci Králové převládají faktory strukturální nad kontextuálními, by se mohlo stát námětem pro další výzkum.

6 Závěr

Diplomová práce vycházela z předpokladu významu lokálního politického sboru jako jedné z klíčových proměnných místního rozvoje. Jednalo se o případovou studii, která se týkala města Hradec Králové, tedy především proměnných a faktorů, které ovlivňovaly volební chování voličů a tím i ustanovení zastupitelstva tohoto města v rámci konání komunálních voleb v roce 2018.

V práci došlo k deskripci místního politického života, ať už se jednalo o konkrétní politické strany a jejich program v komunálních volbách v roce 2018, následný vývoj po sestavení povolební koalice nebo také zjištění témat, které byly z pohledu zúčastněných respondentů klíčové. V tomto kontextu lze konstatovat, že ačkoliv došlo ke zjištění zejména dvou oblastí, které byly považovány některými respondenty za důležité, nestaly se dominantním tématem či bodem, který by ve velké míře ovlivnil rozhodování voličů. Těmito dvěma oblastmi byla problematika bydlení, ale také sportovní zázemí, konkrétně téma všesportovního stadionu, na němž by hrál své zápasy místní fotbalový klub. Relativně omezený vliv v tomto případě byl prokázán nejenom samotným výzkumem v rámci dotazníkového šetření, ale také deskripcí a zhodnocením programů daných politických uskupení. V Hradci Králové zkrátka nebylo možné najít stěžejní téma či sporný bod, který by rozhodoval o tom, jak respondenti volili. Nakonec i následný rozpad vládnoucí koalice v Hradci Králové nebyl zapříčiněn nějakým sporným bodem či tématem, ale jednalo se o rovinu osobních neshod.

Z výzkumného vzorku respondentů bylo zjištěno, že voliči upřednostňovali volbu jedné kandidující strany, a ačkoliv určité procento voličů také využilo možnost hlasovat pro kandidáty napříč politickými uskupeními, nebyl tento způsob provedení volby zásadní.

Respondenti volili často danou stranu, kterou volí dlouhodobě a jen poměrně málo z nich se rozhodovalo podle volebního programu nebo podle jiných proměnných, které by na jejich rozhodnutí měly potencionální vliv. Lze konstatovat, že posouzením zkoumaných proměnných je možno dojít k závěru, že na ustanovení lokálního politického sboru měly větší vliv proměnné, které identifikují voliče z hlediska jejich charakteristiky v rámci podoby sociální struktury obyvatel včetně jejich socioekonomického postavení. Důležitými proměnnými byly vzdělání, věk, ekonomické postavení či příjem voličů. Nelze však zcela ignorovat ani kontextuální faktory a není možné říci, že by nehrály vůbec u nikoho žádnou roli. Nicméně v rámci výzkumu bylo zjištěno, že volební chování u zkoumaného vzorku respondentů více ovlivňovaly faktory strukturální. Teoretický předpoklad o tom, že strukturální faktory mají mnohem větší vliv u voleb do celonárodních sborů a naopak kontextuální faktory jsou důležité zejména právě u voleb lokálních či regionálních, nebyl v tomto případě potvrzen. V rámci provedeného výzkumu byly jako mnohem důležitější identifikovány faktory strukturální oproti kontextuálním.

Z pohledu výše uvedeného lze uvést, že byly posouzeny ony proměnné, které ovlivňovaly ustanovení místního zastupitelstva vybrané obce a byly identifikovány převažující faktory, které měly vliv na volební chování v Hradci Králové v komunálních volbách v roce 2018. Dále byla provedena deskripce místního politického života skrze volební programy, podařilo se částečně nalézt témata, které jsou ve městě pro určitou část voličů stěžejní. Také bylo popsáno povolební vyjednávání s následným politickým vývojem až do rozpadu koalice. Tímto byly naplněny cíle diplomové práce. V souladu s tím lze také konstatovat, že byly zodpovězeny stanovené výzkumné otázky, které korespondovaly s nastíněnými cíli práce.

Je však potěšujícím zjištěním, že v Hradci Králové byla v porovnání s ostatními krajskými městy relativně vysoká volební účast, přičemž Hradec Králové se umístil hned za hlavním městem Prahou.

7 Seznam použitých zdrojů

Literatura:

ANDĚL, Jiří. *Sociogeografická regionalizace*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 1996. ISBN 80-7044-112-7.

ANTOŠ, Marek. *Principy voleb v České republice: doplněno o srovnání se státy Evropské Unie*. Praha: Linde Praha a. s., 2008. ISBN 978-80-7201-734-8.

BALÍK, Stanislav. *Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky*. Praha: Grada Publishing, 2009. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-2908-4.

BERNARD, Josef, KOSTELECKÝ, Tomáš. *Prostorový kontext volebního chování – jak působí lokální a regionální prostředí na rozhodování voličů*. Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., Praha, Sociologický časopis/Czech Sociological Review, 2014. Vol. 50, No. 1: 3–28.

CABADA, Ladislav, KUBÁT Michal. *Úvod do studia politické vědy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-076-5.

CAMPBELL, Angus. „*Surge and Decline: A Study of Electoral Change*“. The Public Opinion Quarterly 24 (3): 1960. s. 397–418.

ČMEJREK, Jaroslav. *Obce a regiony jako politický prostor*. Praha: Alfa Nakladatelství, s.r.o., 2008. ISBN 80-87197-00-3.

ČMEJREK, Jaroslav, BUBENÍČEK Václav a ČOPÍK Jan. *Demokracie v lokálním politickém prostoru: [specifika politického života v obcích ČR]*. Praha: Grada, 2010. Politologie (Grada). ISBN 978-802-4730-615.

DANĚK, Petr. *Kraje a jejich sociální, ekonomická a demografická charakteristika*. In MRKLAS, Ladislav. *Krajské volby 2000. Fakta, názory a komentáře*. Praha: CEVRO, 2001, s. 30 – 57. ISBN 80-238-67.

DENVER, David, CARMAN, Christopher, JOHNS, Robert. *Elections and Voters in Britain*. Palgrave Macmillan, 2012.

HEYWOOD, Andrew. *Politologie*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. Politologie (Eurolex Bohemia). ISBN 80-864-3295-5.

KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2., rozš. yyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3.

KOPŘIVA, Radek. *Vliv komponent volebního systému na volební chování*. In Sborník prací z mezinárodní vědecké konference Agrární perspektivy XV. Zahraniční obchod a globalizační procesy, 2006. s. 1012-1016. Díl I.

KOPŘIVA, Radek. *Územní samospráva a lokální demokracie – případová studie města Žatce*. Disertační práce, Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2009.

KREJČÍ, Tomáš. *Regionální rozvoj: teorie, aplikace, regionalizace*. V Brně: Mendelova univerzita, 2010. ISBN 978-80-7375-414-3.

KUBÁČEK, Jan. *Slovník politického managementu a volebního marketingu*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4013-3.

LEE, Jo et al. *Networking: SocialCapital and Identities in EuropeanRural Development.*, Sociologia Ruralis 45 (4), 2005. s.269 – 283.

MAIER, Gunther, TÖDLING, Franz. *Regionálna a urbanistická ekonomika*. Bratislava: Elita, 1997. ISBN 80-8044-044-1.

MAJEROVÁ, Věra, KOSTELECKÝ, Tomáš a SÝKORA, Luděk. *Sociální kapitál a rozvoj regionu: příklad Kraje Vysočina*. Praha: Grada, 2011. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-4093-5.

MATĚJŮ, Petr, ŘEHÁKOVÁ, Blanka. *Proměny volebního chování sociálních tříd v letech 1992–1996*, In Matějů, Petra Klára Vlachová. (eds.): *Nerovnost, spravedlnost, politika*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-82-6.

MĚRTLOVÁ, Libuše. *Úvod do veřejných financí v České republice*. Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava, 2011. ISBN 978-80-87035-42-9.

MOLEK, Pavel, ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Soudní přezkum voleb*. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-639-3.

NOVÝ, Michal. *Od přímých efektů k podmíněným: Individuální a kontextuální vysvětlení volební účasti ve 31 zemích*. Disertační práce, Brno: Masarykova univerzita, 2015.

PAVLÍČEK, Václav, HŘEBEJK, Jiří. *Ústava a ústavní řád České Republiky: komentář. 2. dopl. a podst. rozš. vyd.* Praha: Linde, 1998. *Zákony s poznámkami* (Linde). ISBN 80-7201-110-3.

SKOKAN, Karel. *Konkurenceschopnost, inovace a klastry v regionálním rozvoji*. Ostrava: Repronis, 2004. ISBN 80-7329-059-6.

STEJSKAL, Jan, KOVÁRNÍK, Jaroslav. *Regionální politika a její nástroje*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-588-2.

TAYLOR, Peter James. *Political Geography: World-Economy, Nation-State and Locality*. Repr. Harlow: Longman, 1991.

TOKARSKÝ, Vít. *Volby do zastupitelstev obcí*. In ANTOŠ, Marek a Jan Wintr, (eds.) *Volby, demokracie a politické svobody*. Praha: Leges, 2010. Teoretik. s. 37 – 47. ISBN 978-80-87212-62-2.

Vlachová, Klára. *Stranická identifikace v České republice*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2000. Sociological papers. ISBN 80-85950-81-2.

WOKOUN, René., MATES, Pavel a KADEŘÁBKOVÁ, Jaroslava (eds.). *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. Vysokoškolská učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86473-80-5.

Internetové zdroje:

ANO 2011. *Program hnutí ANO pro město Hradec Králové – komunální volby 2018* [online]. 2018 [cit. 2020-11-10]. Dostupné z:

<https://www.anobudelip.cz/cs/kralovehradecky-kraj/makame/aktuality/novinky/program-hnuti-ano-pro-mesto-hradec-kralove-komunalni-volby-2018-39719.shtml>

Česká pirátská strana. *Piráti – společný program pro komunální volby 2018*. [online]. 2018 [cit. 2021-01-03]. Dostupné z:

https://www.pirati.cz/assets/pdf/program_komunal_spolecny_2018.pdf

Česká pirátská strana – Hradec Králové. *Program pro komunální volby 2018 pirátské strany v Hradci Králové*. [online]. 2018 [cit. 2021-01-02]. Dostupné z:

<https://piratihk.cz/program/komunalni-volby-2018/>

Český statistický úřad. *Volby do zastupitelstev obcí 05.10. – 06.10.2018, Královéhradecký kraj, okres Hradec Králové, Hradec Králové* [online]. 2018 [cit. 2020-12-09]. Dostupné z:

<https://volby.cz/pls/kv2018/kv1111?xjazyk=CZ&xid=1&xdz=3&xnumnuts=5201&xobec=569810&xstat=0&xvyber=0>

Český statistický úřad. *Databáze demografických údajů za vybraná města ČR*. [online]. 2019 [cit. 2021-01-03]. Dostupné z: [https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-](https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-demografickyx-udaju-za-vybrana-mesta-cr)

[demografickyx-udaju-za-vybrana-mesta-cr](https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-demografickyx-udaju-za-vybrana-mesta-cr)

Český statistický úřad. *Zaměstnanost, nezaměstnanost*. [online]. 1993 – 2021

[cit. 2021-02-01]. Dostupné z:

<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=statistiky&katalog=30853>

Český statistický úřad. *Průměrná hrubá měsíční mzda a medián mezd – mezikrajské srovnání*. [online]. 2018 [cit. 2021-02-02]. Dostupné z:

https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=MZD07&z=T&f=TABULKA&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P~_S~_U~301_null_&katalog=30852&c=v3~8_RP2018

Hradec Králové. *Turistické informační centrum, kultura a památky* [online]. 2020

[cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <https://hkinfo.cz/cs/kultura-a-pamatky.html>

Hradec Králové. *Turistické informační centrum, sport* [online]. 2020 [cit. 2020-12-10].

Dostupné z: <https://hkinfo.cz/cs/sport.html>

Hradec Králové. *Vzdělanostní struktura obyvatel Hradce Králové* [online]. 2012

[cit. 2021-01-03]. Dostupné z: <https://www.hradeckralove.org/vzdelanostni-struktura-obyvatel-hradce-kralove/d-55032>

Hradec Králové. *Základní informace o městě* [online]. 2015. [cit. 2020-12-01]. Dostupné z:

<https://www.hradeckralove.org/zakladni-informace-o-meste/ms-1150/p1=1150>

Hradecký demokratický klub. *Program Hradeckého demokratického klubu pro čtyřleté období počínající volbami do městského zastupitelstva v roce 2018*. [online]. 2018

[cit. 2020-11-11]. Dostupné z: <http://hdkhk.cz/priority-hdk/>

Hradecký deník. „*V Hradci Králové chce vládnout ANO i HDK*“ [online]. 2018

[cit. 2021-02-15]. Dostupné z: https://hradecky.denik.cz/zpravy_region/v-hradci-chce-vladnout-ano-i-hdk-20181006.html

Hradecký deník. „Kocourkov na hradecké radnici pokračuje. Odpadlíci dál chtějí vládnout městu“ [online]. 2021 [cit. 2021-02-15]. Dostupné z:

https://hradecky.denik.cz/zpravy_region/hradec-kralove-radnice-zastupitelstvo-rada-jednani110121-hk.html

Hradecký deník. „Neodstoupit z funkce byl správný krok, říká Hanousek“ [online]. 2021 [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: https://hradecky.denik.cz/zpravy_region/neodstoupit-z-funkce-byl-spravny-krok-rika-hanousek-20210315.html

Idnes.cz. *Výsledky voleb v České republice. Volby do zastupitelstev obcí 2018* [online]. 2018 [cit. 2021-02-01]. Dostupné z: <https://www.idnes.cz/volby/komunalni>

Idnes.cz. „Přepřáhat teď je riziko, říká ke krizi v Hradci exprimátor Vlasák“ [online]. 2021 [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/hradec-kralove/zpravy/oldrich-vlasak-ods-hradec-kralove-rozhovor-koalice-kralovehradecky.A210304_597301_hradec-zpravy_kvi

Idnes.cz. „Vedení Hradce je v rozkladu, krize zasahuje úřad i rozjeté projekty“ [online]. 2021 [cit. 2021-03-10]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/hradec-kralove/zpravy/krize-koalice-hradec-ods-ano-zmena-zeleni-kralovehradecky-projekty.A210303_597135_hradec-zpravy_tuu

Idnes.cz. „Hradecká koalice s ODS a ANO byla životní politický chyba, říká Záruba“ [online]. 2021 [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/hradec-kralove/zpravy/kralovehradecky-hradec-koalice-rozpad-ano-ods-zmena-zeleni-zaruba.A210309_598106_hradec-zpravy_tuu

Idnes.cz. „Naděje na koalici v Hradci hasne, menšinová vláda s komunisty asi potrvá“ [online]. 2021 [cit. 2021-03-19]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/hradec-kralove/zpravy/hradec-koalice-jednani-ods-kscm-ano-kralovehradecky-hdk-zmena-zeleni.A210315_171323_hradec-zpravy_tuu

Klicperovo divadlo Hradec Králové. *Základní informace* [online]. 2020 [cit. 2020-12-12].
Dostupné z: <https://www.klicperovodivadlo.cz/>

Koalice pro Hradec. *Volební program, 2018* [online]. 2018 [cit. 2021-02-03]. Dostupné z:
https://www.koaliceprohradec.cz/#volebni_program

KSČM. *Volební program KSČM v Hradci Králové* [online]. 2018 [cit. 2021-02-01].
Dostupné z: <http://kscmkrhk.cz/aktuality/u-nas-v-kraji/volebni-program-kscm-v-hradci-kralove>

Nejvyšší správní soud. *Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9.8.2010, sp. zn. 4 Ao 4/2010. In Sbírka NSS č. 2140/2010.* [online]. 2010. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z:
www.nssoud.cz

Občanská demokratická strana - Hradec Králové. *Volební program Občanské demokratické strany pro komunální volby 2018.* [online]. 2018. [cit. 2021-02-02].
Dostupné z: <https://www.ods.cz/os.hradec.kralove/volby2018>

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Ústava České republiky* [online]. 2013
[cit. 2020-12-11]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>

Zákony pro lidi. *Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení)* [online]. 2020
[cit. 2020-12-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128>

Zákony pro lidi. *Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje* [online]. 2020
[cit. 2021-01-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-248>

Zákony pro lidi. *Zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů* [online]. 2019 [cit. 2021-01-02]. Dostupné z:
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-491>

Zákony pro lidi. *Usnesení č. 2/1993Sb. Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky* [online]. 2020 [cit. 2021-01-05]. Dostupné z:

<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>

Změna pro Hradec a Zelení. *Volební program 2018* [online]. 2018 [cit. 2021-01-03].

Dostupné z: <https://zmenaprohradec.cz/category/program/>

8 Seznam tabulek a grafů

8.1 Seznam tabulek

Tabulka 1 Vývoj počtu obyvatel v Hradci Králové k 31. 12. (2010 - 2018).....	27
Tabulka 2 Složení obyvatel Hradce Králové podle pohlaví a věku (2018).....	28
Tabulka 3 Míra nezaměstnanosti v Hradci Králové k 31. 12. (2014 - 2018).....	31
Tabulka 4 Porovnání průměrné hrubé měsíční mzdy v roce 2018.....	32

8.2 Seznam grafů

Graf 1 Podíl věkových skupin na celkovém počtu obyvatel města (2018).....	28
Graf 2 Obyvatelstvo podle dosaženého vzdělání dle Sčítání lidu, domů a bytů z r. 2011	29
Graf 3 Porovnání míry nezaměstnanosti k 31. 12. 2018.....	31
Graf 4 Porovnání volební účasti.....	41
Graf 5 Porovnání volební účastni 2.....	41
Graf 6 Vývoj volební účasti v Hradci Králové (1990–2018).....	42
Graf 7 Výsledek voleb do zastupitelstva města Hradec Králové (2018).....	43
Graf 8 Máte na území města Hradec Králové trvalý pobyt?.....	46
Graf 9 Zúčastnil/a jste se v roce 2018 v Hradci Králové voleb do zastupitelstev obcí?	47
Graf 10 Jakým způsobem jste při těchto volbách hlasoval/a?.....	48
Graf 11 Pro jakou volební stranu či uskupení jste hlasoval/a? V případě, že jste označil/a kandidáty z různých politických uskupení, uveďte stranu, kde jste označil/a nejvyšší počet kandidátů.....	49
Graf 12 Kdy jste se rozhodl/a o tom, koho budete volit?.....	50
Graf 13 Podle čeho jste se při své volbě rozhodoval/a především?.....	50
Graf 14 Informace pro rozhodnutí, které na Vás mají vliv nejvíce získáváte?.....	51
Graf 15 Uveďte jednu oblast, kterou by měli nově zvolení zastupitelé z Vašeho pohledu řešit prioritně?.....	52
Graf 16 Jaké je Vaše pohlaví?.....	53
Graf 17 Do jaké věkové kategorie patříte?.....	53
Graf 18 Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?.....	54
Graf 19 Jaký je Váš rodinný stav?.....	55

Graf 20 Kolik máte dětí, kteří s Vámi žijí ve společné domácnosti?	55
Graf 21 Jaké je Vaše ekonomické postavení?	56
Graf 22 Jaký je Váš čistý měsíční příjem?	57

9 Přílohy

Příloha č. 1 – Dotazník vč. oslovovacího dopisu

Vážení občané města Hradec Králové. Jsem studentem oboru Veřejná správa a regionální rozvoj na Provozně ekonomické fakultě České zemědělské univerzity v Praze. Jako téma své diplomové práce jsem si zvolil Proměnné ustanovení zastupitelů jako faktor rozvoje municipalit. Diplomová práce se zabývá místním politickým životem, a především volebním chováním obyvatel Hradce Králové v komunálních volbách v roce 2018. Velmi důležitou částí mé diplomové práce je sběr potřebných dat, a proto Vás chci tímto požádat o vyplnění dotazníku, na který Vám zde zasílám odkaz.

Dotazník je určen pro obyvatele města Hradec Králové starších 18 let. Jeho vyplnění Vám zabere řádově několik minut. Zároveň Vás chci požádat o jeho šíření dalším potencionálním respondentům.

Postupujte tak, že si každou otázku v klidu přečtete a zvolte právě jednu odpověď.

Získaná data nebudou předána třetí osobě a budou užita výlučně pro potřeby výzkumu v rámci diplomové práce.

Děkuji za Vaši ochotu, za šíření dalším respondentům a za Váš čas.

Autor: Mgr. Aleš Balšánek

DOTAZNÍK pro obyvatele města Hradec Králové starších 18 let

1. Máte na území města Hradec Králové trvalý pobyt?

- ANO
- NE

2. Zúčastnil/a jste se v roce 2018 v Hradci Králové voleb do zastupitelstev obcí?

- ANO
- NE

3. Jakým způsobem jste při těchto volbách hlasoval/a?

- Označil/a jsem jednu politickou stranu či uskupení
- Označil/a jsem jednotlivé kandidáty z jedné politické strany či uskupení
- Označil/a jsem jednotlivé kandidáty z různých politických stran či uskupení
- Označil/a jsem jednu politickou stranu či jedno uskupení a zároveň jednotlivé kandidáty z různých politických stran či uskupení (kombinovaný hlas)
- Nevzpomínám si

4. Pro jakou volební stranu či uskupení jste hlasoval/a? V případě, že jste označil/a kandidáty z různých politických uskupení, uveďte stranu, kde jste označil/a nejvyšší počet kandidátů.

- ANO 2011
- Hradecký demokratický klub
- ODS
- Česká pirátská strana
- Změna pro Hradec a Zelení
- Koalice pro Hradec
- KSČM
- Jiná

5. Kdy jste se rozhodl/a o tom, koho budete volit?

- Jsem rozhodnutý/á již dopředu
- Rozhoduji se až ve volební místnosti

6. Podle čeho jste se při své volbě rozhodoval především?

- Stranu či uskupení volím pravidelně
- Kandidáty dobře znám
- Jsem spokojen s výsledky v minulosti

- **Volební program**
- **Chtěl jsem něco nového**
- **Jiné**

7. Informace pro rozhodnutí, které na Vás mají vliv nejvíce získáváte?

- **Od rodiny**
- **Od přátel či lidí v mém okolí**
- **Od kolegů ze zaměstnání**
- **Informace si získávám sám a nepotřebuji je nutně konzultovat**

8. Uved'te jednu oblast, kterou by měli nově zvolení zastupitelé z Vašeho pohledu řešit prioritně?

- **Bezpečnost**
- **Bydlení a bytová oblast**
- **Doprava a MHD**
- **Komunikace a otevřená radnice**
- **Kultura**
- **Pracovní příležitosti**
- **Sociální oblast**
- **Sport a sportovní zázemí**
- **Školství**
- **Životní prostředí a ekologie**
- **Jiné**

9. Uved'te nějaké téma, které je z Vašeho pohledu v Hradci Králové problémové. Bud'te konkrétní:

.....

10. Jaké je Vaše pohlaví?

- **Muž**
- **Žena**

11. Do jaké věkové kategorie patříte?

- 18 – 35 let
- 36 – 50 let
- 51 – 65 let
- 66 a více let

12. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- Základní
- Střední vč. vyučení bez maturity
- Úplné střední vzdělání s maturitou a vyšší odborné
- Vysokoškolské

13. Jaký je Váš rodinný stav?

- Svobodný/á
- Ženatý/vdaná
- Rozvedený/rozvedená
- Vdovec/vdova

14. Kolik máte dětí, kteří s Vámi žijí ve společné domácnosti?

- Žádné
- 1
- 2
- 3 a více

15. Jaké je Vaše ekonomické postavení?

- Student
- Zaměstnanec
- Podnikatel/OSVČ
- Nezaměstnaný
- Pracující důchodce
- Nepracující důchodce
- Mateřská dovolená

16. Jaký je Váš čistý měsíční příjem?

- Do 10 000 Kč**
- 11 000 – 20 000 Kč**
- 21 000 – 30 000 Kč**
- 31 000 – 40 000 Kč**
- 41 000 – 50 000 Kč**
- 51 000 Kč a více**